

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1954

ANDRA KAMMAREN

Nr 6

13—17 februari

Debatter m. m.

Tisdagen den 16 februari

Sid.

Interpellation av herr Nilsson i Bästekille ang. vissa spörsmål i samband med förlängningen av GATT-avtalet	6
---	---

Onsdagen den 17 februari.

Svar på interpellationer av:

herr Löfgren ang. utredningen om varumärkes- och firmalagstiftningen	9
fröken Sandell i anledning av apotekens indragning av returrätten för apoteksglas	11
herr Ståhl ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden	15
Lån ur fonden för bostadsbyggande	15
Begränsning av rätten till fri avskrivning å inventarier vid 1955 års inkomsttaxering m. m.	39
Interpellation av fru Boman ang. utvidgad rätt till statsbidrag till stödjebandage m. m.	58

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 17 februari.

Val av ombud och suppleanter i Europarådets rådgivande församling	8
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, ang. ändrade bestämmelser om tillsättning av kyrkobetjäning	15
Statsutskottets utlåtande nr 15, ang. utgifter å tilläggsstat II (försvarsdepartementet)	15
— nr 16, ang. utgifter å tilläggsstat II (socialdepartementet)	15
— nr 18, ang. utgifter å tilläggsstat II (finansdepartementet)	39
— nr 20, ang. utgifter å tilläggsstat II (handelsdepartementet)	39

	Sid.
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 11, ang. begränsning av rätten till fri avskrivning å inventarier vid 1955 års inkomsttaxering, m. m.	39
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 4, ang. granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning	57
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 6, ang. ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 mars 1939 om statlig krigsförsäkring m. m.	57
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. ändrad lydelse av 6 § lagen den 26 juli 1947 om allmänna barnbidrag, m. m.	57
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 2, ang. utgifter å tilläggsstat II (jordbruksärenden)	58

Lördagen den 13 februari.

Kl. 14.00.

På grund av förfall för sekreteraren tjänstgjorde undertecknad, jämlikt herr talmannens förordnande, vid protokollet.

§ 1.

Justerades protokollet för den 5 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogs den av herr *Sjölin* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående ytterligare säkerhetsföreskrifter för mildrande av verkningarna av kollision mellan buss och lastbil.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 3.

Föredrogs den av herr *Dickson* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet Hjalmar Nilson angående förbättring av landsvägen Göteborg—Alingsås.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4.

Föredrogs den av herr *Nestrup* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående effektivering av riksdagens beslut om friköp av vissa tomter i Halmstad.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Föredrogs den av herr *Hagberg* i Stockholm vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående åtgärder för åstadkommande av bättre skydd för arbetare inom sprängämnesindustrien.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Föredrogs den av herr *Nelander* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående vissa missförhållanden å nattfärjorna Helsingör—Hälsingborg.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till Riksdagens Andra Kammare.

På grund av utrikesresa anhåller jag om ledighet från riksdagsgöromålen under tiden den 15—20 februari 1954.

Stockholm den 12 februari 1954.

Olle Dahlén.

Kammaren biföll denna ansökan.

Vidare föredrogs följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Att riksdagsledamoten fru Thyra Löfqvist p. g. a. gallvägssjukdom är tills vidare förhindrad att delta i riksdagsarbetet.

Karlshamn den 9 februari 1954.

H. Adlercreutz,
t. f. prov.-läk.

Härmed intygas på begäran, att riksdagsmannen, redaktören Rolf Philip Edberg, född den 12 mars 1912, Göteborg, vårdas å neurologiska kliniken härstädes under diagnos lumbagoischias sedan den 11 januari 1954. Han beräknas ännu vara arbetsoförmögen och ej i stånd att infinna sig i Stockholm under ytterligare en månad ifrån dagens datum. Intyget avsett att företes inför riksdagens talman.

Göteborg som ovan.

Gustav J:son Örndahl,
leg. läk.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades fru Löfqvist från och med den 9 innevarande februari tills vidare. Herr Edberg, som den 11 nästlidna januari beviljats ledighet från riksdagsgöromålen till och med den 10 februari, beviljades fortsatt ledighet till den 10 nästkommande mars.

§ 8.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1954/55 under första huvudtiteln, avseende anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1954/55 till oförutsedda utgifter; och

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1954/55; samt

från första lagutskottet:

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, m. m.; och

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillägg till militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472).

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion angående ändrade bestämmelser om tillsättning av kyrkobetjäning;

statsutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde; och

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

bevillningsutskottets betänkande nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid 1955 års inkomsttaxering, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtande nr 4, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;

första lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 mars 1939 (nr 68) om statlig krigsförsäkring m. m.;

andra lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag, m. m.; och

jordbruksutskottets utlåtande nr 2, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, såvitt propositionen avser jordbruksärenden.

§ 10.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen

nr 65, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. lagen den 14 juni 1928 (nr 289) angående handel med utsädesvaror;

nr 71, med förslag till lag angående ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting m. m.; och

nr 74, angående anslag för budgetåret 1954/55 till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Särskilt bidrag till Sveriges utsädesförening för kvalitetsundersökning av lin m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 11.

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats en motion, nr 506, av herrar *Dahlén* och *Helén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 68, angående vissa anslag för budgetåret 1954/55 till folk- och småskoleseminarierna.

Denna motion bordlades.

§ 12.

Justerades ett protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 14.05.

In fidem
Per Bergsten.

Tisdagen den 16 februari.

Kl. 16.00.

§ 1.

Justerades protokollen för den 9 och 10 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Härmed intygas att riksdagsman Gustav Kollberg, född 5/11 1891 adress Grävlingvägen 47, Bromma, som fr. o. m. 12/2 1954 vårdas för Ileus + ärrbräck ännu kvarliggier och är oförmögen till arbete tills vidare minst 3 veckor.

Stockholm 16/2 1954.

Kai Gripe,
1:e underläk.

Att fröken Karin Wetterström på grund av magsjukdom är till arbete oförmögen fr. o. m. d. 16/2 -54 och t. v., intygas härmed.

Lkg d. 15/2 -54.

Åke Ollén,
t. f. las.-läkare.

Ledighet från riksdagsgöromålen tills vidare beviljades herr Kollberg från och med den 12 och fröken Wetterström från och med den 16 februari 1954.

§ 3.

Föredrogs var efter annan följande på bordet liggande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen nr 65, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. lagen den 14 juni 1928 (nr 289) angående handel med utsädesvaror;

till konstitutionsutskottet propositionen nr 71, med förslag till lag angående ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting m. m.; och

till jordbruksutskottet propositionen nr 74, angående anslag för budgetåret 1954/55 till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Särskilt bidrag till Sveriges utsädesförening för kvalitetsundersökning av lin m. m.

§ 4.

Föredrogs och remitterades till statsutskottet den å kammarens bord vilande motionen nr 506 av herrar *Dahlén* och *Helén*.

§ 5.

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, statsutskottets utlåtanden nr 15, 16, 18 och 20, bevillningsutskottets betänkande nr 11, bankoutskottets utlåtande nr 4, första lagutskottets utlåtande nr 6, andra lagutskottets utlåtande nr 1 och jordbruksutskottets utlåtande nr 2.

§ 6.

Interpellation ang. vissa spörsmål i samband med förlängningen av GATT-avtalet.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr NILSSON i Bästekille (h), som anförde:

Herr talman! I olika sammanhang har från organisationer och enskilda framhållits hur värdefullt det är, att vi har en riklig tillgång på frukt i kosthållet. Det har också framhållits, att vi inom vårt land kan bedriva fruktodling i sådan omfattning, att vårt behov av handelsfrukt — äpplen, päron och plommon — kan tillgodoses.

Sedan åren närmast före första världskriget har i vårt land pågått ett

Interpellation ang. vissa spörsmål i samband med förlängningen av GATT-avtalet.

målmedvetet arbete för att åstadkomma en inhemsk, ekonomiskt lönande fruktodling. Detta arbete intensifierades under 1940-talet, och vi har inom en snar framtid att vänta en betydande skördeökning, vilket torde komma att medföra avsättningssvårigheter. Redan nu föreligger svårigheter för de svenska fruktodlarna att få avsättning för sin frukt till rimliga priser. I stor utsträckning torde orsaken härtill vara den betydande import som sker.

Sedan år 1948 har importen av färsk frukt ökat från 81 947 ton till 212 610 ton under år 1953. Importen av äpplen var 1951 ca 12 000 ton, 1952 ca 22 000 ton och 1953 ca 33 000 ton. Under julkvoterna var importen samma år 1 839, 2 712 resp. 4 290 ton. Denna till synes ständiga stegring av importen ses med oro av våra fruktodlare. Det är inte fråga om att begränsa konsumenternas möjligheter till valfri konsumtion, men väl att ge fruktodlarna samma skydd som tillkommer andra företagare.

I detta sammanhang är det angeläget att framhålla Gatt-avtalets roll. Genom detta avtal har vi i stor utsträckning frånbehållit oss möjligheterna att reglera vår import, framför allt i fråga om trädgårdsalster och frukt. Nu har avtalet förlängts på 1½ år, och de angelägna rättelserna i avtalet måste därför anstå. Enligt min mening borde vid avtalets förlängning hänsyn ha tagits till de önskemål som framförts från fruktodlarkåren. Detta har inte skett, och inte heller torde något samråd ha skett med berörda parter, innan avtalets förlängning ingicks.

Med stöd av vad ovan anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet få rikta följande fråga:

Togs det från handelsdepartementets sida någon kontakt med berörda organisationer innan förlängningen av Gatt-avtalet ingicks?

Denna anhållan bordlades.

§ 7.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 68, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 6 juni 1952 (nr 434) om särskild skolstyrelse i vissa fall.

§ 8.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren:

nr 70, angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, m. m.; samt

nr 72, angående överenskommelse om leverans av mul- och klövsjukevaccin från Danmark till Sverige.

Dessa propositioner bordlades.

§ 9.

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner, nämligen

nr 507 av herr *Adolfsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 60, med förslag till lag om yrkes-skadeförsäkring m. m.;

nr 508 av herr *Magnusson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 62, angående prisutjämningsavgift m. m.; och

nr 509 av fru *Sandström m. fl.*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 62.

Vidare anmäldes följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 64, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., nämligen

nr 510 av herr *Lindström m. fl.*,

nr 511 av herr *Kristensson* i Osby *m. fl.*,

nr 512 av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.* och

nr 513 av herr förste vice talman *Skoglund m. fl.*

Slutligen anmäldes motionerna:

nr 514 av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 66, med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.; och

nr 515 av herr *Nilsson* i Svalöv *m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 68, angående vissa anslag för

budgetåret 1954/55 till folk- och småskoleseminarierna.

Samtliga dessa motioner bordlades.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.05.

In fidem
Gunnar Britth.

Onsdagen den 17 februari.

Kl. 14.00.

§ 1.

Jämlikt kammarens den 9 innevarande februari fattade beslut skulle nu val anställas av ombud och suppleanter i Europarådets rådgivande församling; och lämnades därvid på begäran ordet till

Herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN**, som anförde:

Herr talman! För det val som skall företagas vid detta plenum ber jag att få avlämna en gemensam lista, vilken godkänts av de av kammaren valda ledamöterna i talmanskonferensen. Listan upptar namn å så många personer, som det ifrågavarande valet avser.

Den av herr förste vice talmannen avlämnade listan upptog under partibeteckningen »Gemensam lista» följande personer:

O m b u d.

S u p p l e a n t e r.

G. T. E. Bengtsson i Halmstad, ledamot av andra kammaren	G. I. Andersson i Linköping, ledamot av andra kammaren
B. G. Ohlin, ledamot av andra kammaren	O. B. von Friesen, ledamot av andra kammaren
B. Näsgård, ledamot av första kammaren	G. Hedlund, ledamot av andra kammaren

Svar på interpellation ang. utredningen om varumärkes- och firmalagstiftningen.

§ 2.

Justerades protokollsutdrag angående det i § 1 omnämnda valet.

§ 3.

Svar på interpellation ang. utredningen om varumärkes- och firmalagstiftningen.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet ZETTERBERG, som yttrade:

Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Löfgren till mig riktat följande frågor, nämligen

1) om det kan förväntas att pågående utredning angående varumärkes- och firmalagstiftningen blir färdig i sådan tid, att förslag om slutgiltig ändring av varumärkeslagen eller i vart fall ändring genom införande av varuklassindelning kan föreläggas årets riksdag, samt

2) om det kan förväntas, att kommande förslag till ändring av varumärkeslagen även beaktar frågan om varumärkesägares oantastbara ensamrätt till registrerade varumärken.

På dessa frågor får jag svara följande.

Varumärkes- och firmautredningen har i uppdrag att verkställa fullständig revision av varumärkes- och firmalagstiftningen samt vad därmed äger samband. Dess arbete bedrivs i samverkan med övriga nordiska länder i syfte att i väsentliga delar uppnå likformighet i lagstiftningen de nordiska länderna emellan. Det nordiska samarbetet har ej kunnat undgå att försena utredningsarbetet, men enligt min mening är denna olägenhet icke alltför tungt vägande i jämförelse med den fördel det skulle innebära att i stort sett nå nordisk rättsenhet på detta praktiskt betydelsefulla lagstiftningsområde. Under föreliggande omständigheter är det säkerligen icke möjligt att förslag till ny varumärkeslag skulle kunna föreläggas årets riksdag.

Interpellanten berör den olägenheten i gällande varumärkeslag, att den som söker registrering av varumärke kan begära detta skyddat för ett obegränsat antal varuslag utan att därför behöva erlægga högre avgift än om han söker registrering för endast ett enstaka eller några få varuslag. Denna olägenhet berördes i direktiven för utredningen, och enligt vad jag inhämtat har utredningen också ägnat särskilt intresse åt denna fråga. Utredningen överväger sålunda att införa varuklassificering med ett system av tilläggsavgifter, då skyddet önskas utsträckt till mer än en varuklass.

Det synes dock knappast lämpligt att, såsom interpellanten ifrågasätter, utbryta frågan om införande av klassregistrering och upptaga denna fråga till avgörande före varumärkeslagstiftningen i övrigt. I så fall skulle det krävas ändring på flera punkter i varumärkeslagen och dessutom särskilda övergångsbestämmelser om redan bestående varumärkesregistreringar. Det kan icke vara ändamålsenligt att isolerat vidtaga sådana åtgärder, då arbetet med en fullständig revision av varumärkeslagen nu närmar sig sin fullbordan. Vidare är att märka, att det s. k. internationella klasssystemet, som det kan vara naturligt att anknyta till, just nu är föremål för översyn och modernisering av ett internationellt arbetande organ. Det är fördelaktigt om resultatet härav kan beaktas, då systemet skall införas hos oss. Inom varumärkes- och firmautredningen överväger man emellertid vissa praktiska åtgärder, avsedda att redan innan klasssystemet införes underlätta övergången till detta system.

Det är otvivelaktigt av stor betydelse för en varumärkeshavare, att ett ordmärke, som han fått registrerat och för vilket han kanske gjort dyrbar reklam, icke genom åtgärder av andra bringas att övergå till en beståndsdel av det allmänna språket. Att vissa registrerade märken intagits i allmänna uppslags-

Svar på interpellation ang. utredningen om varumärkes- och firmalagstiftningen.

verk utan att anges som sådana — interpellanten har här särskilt talat om Svenska akademins ordlista — behöver emellertid icke betyda, att varumärkesrätten gått förlorad. Men det måste medgivas att sådana åtgärder kan bidra till att märkesordet uppgår i det allmänna språket och att märkesrätten på detta sätt utslocknar. Strax efter det att den senaste upplagan av Svenska akademins ordlista utkom, påpekade patent- och registreringsverket för ordlistans redaktion de följder det kunde medföra för enskild rätt, att registrerade varumärken upptagits i ordlistan. Enligt gällande rätt torde varumärkeshavarna knappast ha några juridiska möjligheter att ingripa mot de säkerligen i allmänhet ofrivilliga angrepp på deras märkesrätt, som varumärkesords upptagande i uppslagsverk kan anses innebära. Jag har emellertid inhämtat, att varumärkes- och firmautredningen ägnat särskilt intresse åt frågan, om befogenhet bör tillkomma varumärkeshavare att påkalla rättelse, när hans registrerade märke intagits såsom allmän benämning i uppslagsbok och liknande verk.

Ett av interpellanten berört specialproblem bör man kanske dock kunna komma till rätta med utan att lagbestämmelser erfordras. Jag syftar på det uppgivna förhållandet, att registrerade varumärkesord skulle ha — utan att anges som sådana — upptagits i vissa av statliga eller andra officiella organ utgivna varulistor, såsom tulltaxor m. m. Det kan vara önskvärt att man vid utgivande av sådana publikationer ägnar uppmärksamhet åt varumärkesords behandling. Man bör eftersträva att i första hand använda sådana termer, som icke kan vara föremål för varumärkesrätt. Och anser man sig tvungen att använda registrerat varumärkesord, bör helst genom särskild typografi eller på annat sätt utmärkas att det är fråga om ett sådant.

Härpå anförde

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet för svaret på min interpellation.

Jag förstår till fullo de svårigheter, som kan föreligga vid utformandet av alla de bestämmelser, som bör ligga till grund för en ny och ändamålsenlig varumärkes- och firmalagstiftning. Likaså anser jag det fördelaktigt att likformighet i lagstiftningen på detta område uppnås de nordiska länderna emellan. Jag förstår att utredningsarbetet av denna anledning har blivit mera tidsödande än som eljest varit nödvändigt.

Jag måste emellertid beklaga att det ännu cirka 11 år efter det riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde utredning på detta område ej har kunnat åstadkommas ett sådant resultat, att förslag kan föreläggas riksdagen. Olägenheterna av den otidsenliga lagstiftningen blir för näringslivet större för varje år som går, och det torde vara på sin plats att ytterligare något belysa de ekonomiska olägenheter som ett dröjsmål med en ny ordning inom varumärkesområdet med varuklassindelning innebär för såväl staten som näringslivet.

Ärligen göres cirka 3 000 varumärkesanmälningar. Någon säker uppgift om hur många av dessa anmälningar som avser mera obegränsade varuförteckningar har jag visserligen inte, men det torde inte innebära någon överdrift att antaga att åtminstone 5 å 10 procent av anmälningarna avser varumärken med mycket omfattande varuförteckningar. För all handläggning och granskning av dessa anmälningar får kungl. patent- och registreringsverket en ersättning utöver tryckningskostnaderna av endast kronor 50, och då jag på goda grunder måste utgå från att arbetet för kungl. patent- och registreringsverket måste vara minst lika tids- och kostnadskrävande som arbetet hos de konsulterande ombud, vilka tillhandagår sökan-

Svar på interpellation i anledning av apotekens indragning av returrätten för apoteksglas.

dena med sakkunnig handläggning av ärendena, och dessa kostnader i sådana fall ofta uppgår till minst det tiodubbla beloppet, så måste förlusten för det kungliga ämbetsverket räknas i belopp, som säkerligen uppgår till hundratusentals kronor.

Inom näringslivet gör man ofta den reflexionen att taxorna för granskning av patent ej hade behövt höjas så ofta och med så höga belopp om samliga taxor inom kungl. patent- och registreringsverket på ett bättre sätt hade åter speglat de verkliga kostnaderna.

Då jag nu med anledning av herr statsrådets svar på min första fråga måste beklaga att något förslag till nya bestämmelser med varuklassindelning inte kan utlovas till årets riksdag, så vill jag uttala den förhoppningen att utredningens arbete påskyndas, så att slutgiltigt förslag i varje fall kan föreläggas nästa års riksdag. Om herr statsrådets uppgifter beträffande en just nu pågående revision av det s. k. internationella klassystemet skall tydas så, att vi först måste avvakta resultatet av denna revision, då kan detta måhända innebära ytterligare dröjsmål. Det kan då vara värt att påpeka, att man i Frankrike så sent som under år 1953 beslutat om nya lagbestämmelser med anslutning till det s. k. internationella klassystemet. En översyn av det internationella systemet är väl snarast att betrakta såsom en justering, som även i framtiden kan bli aktuell, varför vi ej borde behöva uppskjuta åtgärder för anslutning till detta system.

Herr statsrådet uppger dessutom, att man inom varumärkes- och firmautredningen överväger visa praktiska åtgärder, avsedda att redan innan klassystemet införes underlätta övergången till detta system. Jag skulle då vilja fråga, om herr statsrådet har tillfälle att delge mig uppgifter om på vad sätt detta är tänkt att ske. Är avsikten att föreslå provisoriska lagändringar redan innan

ett slutgiltigt förslag kan framläggas, eller är det fråga om övergångsbestämmelser inom ramen för en ny lag?

Svaret på min andra fråga innebär ett klart medgivande från herr statsrådets sida att sådana situationer uppkommit — bl. a. genom Svenska akademiens åtgärder att i senaste ordlista upptaga ett stort antal registrerade varumärken — som kan bidra till att märkesordet uppgår i det allmänna språket och att märkesrätten på detta sätt utlocknar. Det är därför med stor tillfredsställelse jag erfar att varumärkes- och firmautredningen ägnat stor uppmärksamhet åt detta problem, och utredningens förslag på denna punkt emotes med största intresse.

Jag noterar med stor tillfredsställelse herr statsrådets uttalande att det torde vara möjligt att utan lagstiftning komma till rätta med specialproblem som sammanhänger med det förhållandet, att registrerade varumärken upptas i av statliga eller andra officiella organ utgivna varulistor genom att eftersträva användandet av sådana termer, som icke kan vara föremål för varumärkesrätt eller — om man anser sig tvungen att använda registrerade varumärkesord — särskilt angivande av ordets karaktär såsom registrerat varumärke. Detta herr statsrådets uttalande kommer säkert att i åtskilliga fall lösa besvärliga problem.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.

Svar på interpellation i anledning av apotekens indragning av returrätten för apoteksglas.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet HEDLUND, erhöll på begäran ordet för att besvara fröken Sandells interpellation i anledning av apotekens indragning av returrätten för apoteksglas.

Svar på interpellation i anledning av apotekens indragning av returrätten för apoteksglas.

Svaret hade före sammanträdet i stencilerad form tillställts kammarens ledamöter, och herr statsrådet Hedlund lämnade nu endast en kort sammanfattning av huvudpunkterna i svaret.

Svaret var av följande lydelse:

Herr talman! Ledamoten av denna kammare fröken Sandell har frågat mig *dels* om apotekens indragning av returrätten för medicinglas med de merkostnader för köparen, som indragningen innebär, ur hygienisk synpunkt kan anses vara nödvändig och, om så är fallet, om det inte kan vara möjligt att göra undantag för vissa regelbundet återkommande inköp, t. ex. av spritblandningar för utvärtes bruk, *och dels* om det inte också föreligger en viss risk för att den statliga kostnaden för den bebådade läkemedelsreformen blir större än beräknat i händelse emballagekostnaden så småningom kommer att inarbetas i varupriset.

Anledningen till dessa frågor är att apoteken från och med den 1 juli 1953 i viss utsträckning upphört att mottaga tomglas i retur. Tidigare kunde man som bekant slippa den särskilda glaskostnad, som ibland debiteras, genom att vid medicinköp lämna tomglas.

Redan innan interpellationen gjordes hade jag uppmärksammat denna apotekens ändrade praxis och infordrat en redogörelse i saken från medicinalstyrelsens apoteksbyrå. Jag vill nu först säga några ord om vad ändringen i själva verket innebär.

Till att börja med är då att märka, att alla de läkemedel som säljs i originalförpackning, d. v. s. de farmaceutiska specialiteterna, inte alls berörs av denna fråga om returrätt för glas. Beträffande denna kategori läkemedel, som beräknas utgöra ungefär 60 % av den totala försäljningen, har tomglasen inte heller tidigare återtagits, bortsett från vissa krisperioder med glasbrist.

För övriga läkemedel är priserna an-

givna i medicinaltaxan, som utfärdas av medicinalstyrelsen för varje år och revideras kvartalsvis. I denna taxa är också priserna på olika slag av medicinglas angivna. Däremot finns inga av statlig myndighet meddelade föreskrifter om skyldighet för apoteken att återta tomglas eller att påfylla medicin i glas som kunden medför. Det har helt och hållet berott på apotekens egen praxis om glas skulle tas i retur eller inte. Påfyllning av medicin i medhavda flaskor torde icke ha förekommit på ganska lång tid. Att glas före den 1 juli 1953 togs i retur innebar för apoteken att de stod kostnaden för rengöring innan glaset ånyo användes.

Den ändring av praxis som alltså inträdde förra sommaren föregicks av en uppmaning till apoteken genom cirkulär från direktionen för apotekarsocieteten, beslutade av societetens fullmäktige den 9 juni 1953. Medicinalstyrelsen hade inte något att göra med detta beslut, men i cirkuläret angavs att beslutet grundade sig på ett uttalande av medicinalstyrelsen i svarsskrivelse till en privatperson, som skrivit och anmärkt på att ett apotek vägrat att ta tomglas i retur. I sitt svar yttrade medicinalstyrelsen, att apoteken inte hade någon skyldighet att göra detta och att återtagandet av begagnat glas inte var invändningsfritt ur hygienisk synpunkt.

Efter den 1 juli 1953 har apotekarsocieteten vid skilda tillfällen rekommenderat apoteken vissa uppmjukningar i fråga om returglas. I slutet av augusti uppmanades apoteken bl. a. att medge påfyllning av medfört rengjort kärl vid expediering av kemikalier m. m. för tekniskt bruk samt vid expediering av andra varor i större flaskor och burkar. I slutet av november rekommenderades på framställning av riksförbundet för sockersjuka att glas inte skulle debiteras vid inköp av sprit för insulinbehandling, om kunden med-

Svar på interpellation i anledning av apotekens indragning av returrätten för apoteksglas.

förde tomglas som innehållit sådan sprit. Den 12 januari i år hölls på föranstaltande av medicinalstyrelsen en överläggning i glasfrågan mellan styrelsen och apotekarsocieteten. Som resultat härav beslöt apotekarsocieteten den ytterligare uppmjukning av sina tidigare direktiv att burkar för piller och tabletter skulle kunna återtas för påfyllning och att emballage av annat slag, som i medicinaltaxan åsatts högre pris än 50 öre, skulle återköpas till halva värdet.

Det sakliga skäl som från apotekens sida åberopas för att de blivit mera restriktiva i fråga om att återta glas har jag redan tidigare antytt, och det beröres också i interpellationen. Det är de hygieniska olägenheterna av att begagna förut använt medicinglas. I den redogörelse som medicinalstyrelsens apoteksbyrå lämnat påpekas det, att den rengöring av tomglas, som gjorts på apoteken, inte varit helt tillfredsställande. Under de senaste åren har ett par av de större glasbruken börjat föra s. k. aseptiskt glas, som är praktiskt taget sterilt. Att göra begagnat medicinglas lika rent skulle kräva dels grundlig rengöring och dels sterilisering, vilket har ansetts bli alltför dyrbart och omständligt. Från apotekarhåll är det därför ett önskemål, att glaset skall betraktas som en förbrukningsartikel. Inte heller påfyllning av medhavt glas anses lämplig annat än i de nämnda undantagsfallen.

För egen del anser jag det visserligen i och för sig berättigat att kravet på emballagets renhet åtminstone i en del hit hörande fall ställs högt, och jag finner det förstäligt att apotekarna, som är ansvariga för de utlämnade varorna, har betänkligheter mot att i sådana fall begagna orena medicinglas. Detta synes emellertid inte hindra, att glas tas i retur för rengöring, och så synes också regelmässigt ha skett före den 1 juli 1953. Det är tekniskt möjligt att ren-

göra glas på ett tillfredsställande sätt, och frågan synes mig närmast vara om en sådan rengöring drar oproportionerligt stora kostnader i förhållande till glasens värde. I den mån så är fallet kan det knappast krävas att apoteken återtar glaset; på längre sikt måste nämligen en sådan praxis avspegla sig i högre läkemedelspriser. Såsom framgår av de uppmjukningar som skett och av tidigare praxis synes det emellertid inte behöva gälla generellt vare sig att inga medicinglas kan utan risk ur hygienisk synpunkt återtas för påfyllning eller att en tillräckligt noggrann rengöring måste draga oproportionerligt stora kostnader. Ur dessa synpunkter och med hänsyn till att utgifterna för medicinglas för många konsumenterna kan vara betungande synes det olyckligt att apotekarsocietetens beslut utformades så generellt. Sedermera har emellertid, delvis på initiativ av medicinalstyrelsen, de förut redovisade lättnaderna skett, och härigenom har otvivelaktigt en bättre ordning kommit till stånd. Alltjämt synes dock kunna ifrågasättas om praxis på området är helt tillfredsställande, och jag förutsätter att medicinalstyrelsen uppmärksam följer utvecklingen och tar erforderliga initiativ.

I detta sammanhang får prissättningen av glas i medicinaltaxan stor betydelse. Genom att apotekens kostnader för rengöring av glas minskat har det varit möjligt att sätta ned priset på medicinglas vid försäljningen från apoteken med ungefär 20 %. Nedsättningen har skett genom ändringar i medicinaltaxan den 1 juli 1953 och den 1 januari 1954. Det väntas att den ökade åtgången av medicinglas kommer att möjliggöra ytterligare prissäskningar.

Enligt vad jag inhämtat kommer frågan att behandlas vid den utredning angående medicinaltaxegrunderna, som f. n. pågår inom medicinalstyrelsen och vars resultat kan väntas bli framlagt

Svar på interpellation i anledning av apotekens indragning av returrätten för apoteksglas.

inom den närmaste tiden. I denna utredning medverkar på medicinalstyrelsens inbjudan priskontrollnämnden, apotekarsocieteten, läkemedelsindustrin och landstingsförbundet. Sedan utredningsresultatet föreligger får jag anledning att ta närmare ställning till frågan. Det är min förhoppning att man skall kunna nå en lösning som tillfredsställer alla parter.

Med vad jag nu sagt anser jag mig ha besvarat interpellantens första fråga. Den andra frågan avser statens kostnader för den i princip beslutade läkemedelsreformen. Om vid en ändring av medicinaltaxan emballagekostnaden skulle komma att inarbetas i själva läkemedelspriset, kan då inte detta — frågar interpellanten — medföra att statens kostnad för läkemedelsreformen blir större än beräknat. Härtill vill jag endast svara, att jag icke nu kan yttra mig om denna reform, vars detaljer f. n. är under överbäggande.

Härefter anförde

Fröken SANDELL (s):

Herr talman! Med tacksamhet har jag mottagit det svar, som statsrådet och chefen för inrikesdepartementet har lämnat på min interpellation. Svaret visar med önskvärd tydlighet att allmänhetens reaktion jämte statsrådets undersökning har lett till förändringar i apotekarsocietetens beslut, som jag har anledning hälsa med tillfredsställelse.

Statsrådet påpekar just det olyckliga i att beslutet utformats så generellt. Jag tillåter mig understryka detta med ett enda exempel. En man gick för att köpa destillerat vatten i glas, som förut använts för samma ändamål. Han nekades påfyllning och fick betala ett glas med 40 öre, där innehållet kostade 10 öre. Sådana fall bidrog givetvis till att väcka irritation bland apotekens kunder.

Den positiva inställning till frågan, som statsrådet redovisar, borgar för att

myndigheterna uppmärksamt kommer att följa utvecklingen på detta område och om möjligt medverka till ytterligare prissänkningar. Då erfarenheterna visar hur stor betydelse det har att statsmakterna bevakar dessa frågor, är det med de bästa förväntningar jag noterar statsrådets upplysning angående fortsatta förhandlingar mellan berörda parter.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5.

Föredrogos var efter annan följande å kammarens bord vilande propositioner; och remitterades därvid

till statsutskottet propositionen nr 70, angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, m. m.; och

till jordbruksutskottet propositionen nr 72, angående överenskommelse om leverans av mul- och klövsjukevaccin från Danmark till Sverige.

§ 6.

Föredrogos var för sig följande på bordet liggande motioner. Därvid hänvisades

till behandling av lagutskott motionen nr 507 av herr *Adolfsson m. fl.*;

till bevillningsutskottet motionerna:

nr 508 av herr *Magnusson m. fl.*,

nr 509 av fru *Sandström m. fl.*,

nr 510 av herr *Lindström m. fl.*,

nr 511 av herr *Kristensson* i Osby *m. fl.*,

nr 512 av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.* och

nr 513 av herr förste vice talmannen *Skoglund m. fl.*;

till behandling av lagutskott motionen nr 514 av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.*; samt

till statsutskottet motionen nr 515 av herr *Nilsson* i Svalöv *m. fl.*

Lån ur fonden för bostadsbyggande samt svar på interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

§ 7.

Föredrogs den av herr Nilsson i Bästekille vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående vissa spörsmål i samband med förlängningen av GATT-avtalet.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8.

Föredrogs vart efter annat

konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion angående ändrade bestämmelser om tillsättning av kyrkobetjäning; och

statsutskottets utlåtande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 9.

Utgifter å tilläggsstat II (Socialdepartementet); tillika svar å interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet Sträng hade tillkännagivit, att han hade för avsikt att i samband med behandlingen av detta utlåtande besvara herr Ståhls interpellation angående en redogörelse för »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

Punkten 1.

Lån ur fonden för bostadsbyggande samt svar på interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 2, bilaga 11, punkt 1, föreslagit riksdagen medgiva, att under budgetåret 1953/54 preliminära beslut om lån från lånefonden för bostadsbyggande måtte få meddelas intill ett belopp av 510 000 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar Ohlön och Sundelin (I: 286) och den andra inom andra kammaren av herr Ohlin m. fl. (II: 385), i vilka motioner föreslagits att riksdagen måtte medgiva att under budgetåret 1953/54 preliminära beslut angående lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, måtte få meddelas intill ett belopp av 525 milj. kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr William Ohlsson m. fl. (I: 288) och den andra inom andra kammaren av herr Adamsson m. fl. (II: 382), i vilka motioner, såvitt nu är i fråga, hemstälts, att riksdagen måtte vid behandlingen av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 2 framlagda förslag om ramen för preliminära beslut om lån för bostadsproduktionen bemyndiga Kungl. Maj:t att vidga denna ram med de belopp, som kunde befinnas erforderliga för att säkerställa jämn sysselsättning inom bostadsbyggandet och en så stor produktion av nya bostäder, som tillgängliga resurser medgäve.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 286 och II: 385 samt I: 288 och II: 382, sistnämnda bägge motioner såvitt härvid vore i fråga, medgiva, att under bud-

Lån ur fonden för bostadsbyggande samt svar på interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

getåret 1953/54 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, måtte få meddelas intill ett belopp av 510 000 000 kronor.

Vid utlåntagandet hade herr *Bergh* fogat en reservation utan angivet yrkande.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **STRÄNG**:

Herr talman! Herr Ståhl har till mig riktat frågan, huruvida jag vill lämna en uttömmande redogörelse för det omdiskuterade »kreditstoppet» på bostadsmarknaden och för de åtgärder, som med anledning därav planeras för att hålla bostadsbyggandet uppe vid högsta möjliga nivå.

Interpellanten har framhållit, att ett cirkulär från bostadsstyrelsen den 18 december 1953 vållat oro för bostadsbyggandets utveckling. Dessutom har interpellanten givit uttryck åt tanken, att det inträffade väckt så mycket större uppmärksamhet som det måste ses mot bakgrunden av byggnadsregleringens upphörande i fråga om bostadsbyggandet fr. o. m. den 1 januari 1954.

Jag vill inledningsvis framhålla, att långivningen självfallet bör givas den omfattning, som är motiverad av förefintliga resurser, främst då tillgången på yrkesutbildad arbetskraft. Eventuella farhågor för att det skulle kunna bli fråga om att genom en restriktiv långivning skära ned bostadsbyggandet är helt obefogade. Bestämmande för långivningens omfattning måste alltid vara de reala resursernas storlek.

Härav följer emellertid att igångsättningen av nya byggnadsföretag sker under beaktande av att så långt möjligt en överansträngning av resurserna undvikas under sommarmånaderna och att en god sysselsättning erhålles under vinterhalvåret. Härigenom åstadkomes största möjliga bostadsproduktion och förhindras att kostnadsfördyrande förlängningar av byggnadstiderna uppstår.

Under hösten och förvintern 1953 sattes ett mycket stort antal nya byggnadsföretag i gång. Vid årsskiftet 1953—1954 var antalet lägenheter under byggnad relativt sett mycket betydande. Arbetsmarknadsstyrelsen och bostadsstyrelsen har också varit överens om att igångsättningen av nya företag bör ske med stor försiktighet under det första halvåret 1954, varigenom en överansträngning av resurserna under sommarmånaderna kan undvikas.

Fr. o. m. den 1 januari i år är bostadsbyggandet i stort sett fritt. En- och tvåfamiljshus får uppföras utan byggnads- eller igångsättningsstillstånd. I fråga om flerfamiljshus krävs icke byggnadstillstånd men väl igångsättningsstillstånd. Avsikten med bibehållandet av igångsättningsstillstånden för flerfamiljshus har varit att främja en jämn sysselsättning för byggnadsarbetarna året runt och förhindra att tidvis alltför många nya företag påbörjas.

Det har visat sig att en samordning av arbetsmarknadsorganens handhavande av tillståndsgivningen och bostadsstyrelsens och länsbostadsnämndernas skötsel av långivningen till flerfamiljshus bör eftersträvas. Genom beslut av 1951 års riksdag gäller den regel, att lån icke skall kunna beviljas till företag, som har påbörjats innan låneansökan ingives. I särskilda fall kan undantag från regeln medgivas. Enligt vad som numera är känt har denna regel i betydande utsträckning åsidosatts. Detta är betänkligt, särskilt i nuvarande läge, när en skärpt kostnadsgranskning är motiverad för att alla möjligheter till en sänkning av byggnadskostnaderna skall bli tillvaratagna. En dylik granskning kan ej bli effektiv i fråga om företag som har påbörjats innan granskningen sätter in, enär i dylikt fall kostnaderna redan i stor utsträckning är givna.

För att uppnå balans mellan igångsättningen av företag och den preliminära långivningen och för att und-

Lån ur fonden för bostadsbyggande samt svar på interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

vika en överansträngning av resurserna under instundande sommar har bostadsstyrelsen i cirkulär den 30 januari i år meddelat följande riktlinjer för verksamheten under första halvåret 1954.

Med förtursrätt behandlas vid långivningen dels företag, som ur arbetsmarknadssynpunkt framstår som synnerligen angelägna, dels saneringsföretag och dels etappbyggen.

I cirkuläret framhålles vidare att inneliggande preliminära låneansökningar kommer att behandlas med förtur om arbetsmarknadsstyrelsen finner igångsättning av ifrågavarande företag angelägen ur sysselsättningssynpunkt. En självklar förutsättning för snabb behandling är — framhålles det — att ansökningen är fullständig, innehåller riktiga sakuppgifter och i övrigt är tillfredsställande.

Därest igångsättning av företag aktualiseras men låneansökningen ännu icke har inkommit till bostadsstyrelsen gäller enligt cirkuläret följande. Bostadsstyrelsen är beredd att under en övergångstid medgiva dispens från bestämmelsen, att preliminärt beslut om lån skall meddelas innan företaget sättes i gång. Behovet av igångsättning av företaget med hänsyn till sysselsättningens skall dock vara dokumenterat.

Som jag tidigare anfört har regeln om att preliminära lånebeslut skall föregå igångsättningen av ifrågavarande byggnadsföretag i betydande utsträckning icke iakttagits. Om man vill åstadkomma rättelse härutinnan, kommer det att ställa icke förutsedda anspråk på långivningen. Av bland annat denna anledning har riksdagen att nu taga ställning till förslag om utvidgning av ramen för den preliminära långivningen under innevarande budgetår.

Den sist berörda frågan har behandlats i statsutskottets utlåtande nr 16. Beträffande långivningens hittillsvarande omfattning och möjligheterna att meddela preliminära beslut om lån under återstoden av innevarande budgetår

ber jag att få hänvisa till utskottsutlåtandet. Om statsutskottets förslag i denna del bifalles av riksdagen, kommer bostadsstyrelsens och länsbostadsnämndernas möjligheter att under återstoden av innevarande budgetår meddela preliminära beslut om lån att bli betydligt utvidgade.

Härmed torde jag ha lämnat den av interpellanten begärda redogörelsen för bostadsstyrelsens och länsbostadsnämndernas långivning under den närmaste tiden.

Herr STÅHL (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret på min interpellation. För kommunerna hade det kanske varit önskvärt om svaret kommit ännu tidigare. Det s. k. kreditstoppet har ju vederligen vållat stora bekymmer och också givit anledning till en rad konferenser på senaste tiden mellan representanter för kommunala myndigheter och för bostadsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen. Från denna synpunkt hade det varit bra om socialministern lämnat ett vägledande ord ännu tidigare, men jag erkänner att det är naturligt att ta upp saken i det sammanhang där socialministern nu har kopplat in den.

Mot bakgrunden av att byggnadsregleringen för bostadsbyggandet har avskaffats är det anmärkningsvärt, såsom jag sagt i interpellationen, att det helt plötsligt lämnas besked om att man på grund av att kreditvolymen är överskriden icke får bygga vad man har tänkt bygga. Dessa händelser inträffar ju praktiskt taget samtidigt. Å ena sidan visar regeringen generositet genom att ta bort hela byggnadsregleringen, och å andra sidan talar den om att man icke får sätta i gång byggen annat än i begränsad omfattning på grund av att kapitalresurserna är otillräckliga.

Jag skall be att få göra ytterligare några sådana kommentarer till svaret, som framstår som befogade vid en kri-

Lån ur fonden för bostadsbyggande samt svar på interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

tisk genomläsning, eftersom ytterligare klarlägganden är av behovet påkallade.

Först vill jag då fästa uppmärksamheten på vad statsrådet säger på s. 1 i det stencilerade svaret: »Eventuella farhågor för att det skulle kunna bli fråga om att genom en restriktiv långivning skära ned bostadsbyggandet är helt obefogade.» Detta är alltså ett klart lugnande besked till kommunerna. De behöver inte vara rädda för att penningbrist skulle i något läge ha kunnat vålla något avbräck för deras bostadsbyggande. Men sedan säger statsrådet alldeles i slutet av sin framställning på s. 3 följande: »Om statsutskottets förslag i denna del» — alltså det som statsutskottet tog ställning till i fredags förra veckan och som nu ligger på kammarbord — »bifalles av riksdagen, kommer bostadsstyrelsens och länsbostadsnämndernas möjligheter att under återstoden av innevarande budgetår meddela preliminära beslut om lån att bli betydligt utvidgade.»

Jag måste verkligen fråga statsrådet: Hur går det här ihop? Ena ögonblicket säger statsrådet att här har inte förelagat några som helst risker — alla farhågor att här skulle bli någon beskärning har varit helt obefogade — men så säger statsrådet några meningar längre fram att, under förutsättning att riksdagen i dag godkänner statsutskottets förslag, kan vi utvidga den här ramen. Detta kanske ofrivilliga uttalande från departementet synes mig emellertid ge vid handen, att kreditfrågan ändå icke har varit så helt ovidkommande för bostadsbyggandets omfattning som statsrådet i den första meningen givit till känna. Den bestyrker i så fall också den oro och de farhågor man har känt ute i kommunerna.

Nu vill jag till statsrådet rikta frågan, vilket uttalande som statsrådet menar allvar med och över huvud taget inlägger någon mening i, om det är den första meningen eller om det är den andra, och om man kan utgå från att stats-

rådet menar, att nu genom att statsutskottet skrivit som det har gjort i sitt utlåtande nedtill på s. 5 och upptill på s. 6, så klaras situationen. Visserligen medges ingen nämnvärd utökning av ramen i klämman, men i motiveringen sägs: »Kungl. Maj:t bör därför, om det för ett effektivt utnyttjande av arbetskraftsresurserna på orter där bostadsbrist råder eller det av andra omständigheter av synnerlig vikt skulle visa sig nödvändigt, äga att besluta om ytterligare utvidgning av ramen för preliminära beslut» o. s. v. Det förefaller ju som om genom detta uttalande — om riksdagen nu godkänner det — Kungl. Maj:t får ett bemyndigande, som skall kunna vara i alla avseenden betryggande. Men jag ställer frågan om det inte är detta uttalande, som statsrådet menar ha reell innebörd, och om därför den första meningen mera har varit avsedd som, skola vi säga, en lugnande medicin än att konstatera ett faktum.

Jag vill i sammanhanget inskjuta att man känner oro ute i de kommuner där man följt de formella föreskrifterna, som statsrådet omtalade i sitt svar, och inte igångsatt några byggnadsföretag förrän ansökan varit ingiven till bostadsstyrelsen eller till och med preliminärt beslut fattats, att man skall komma i ett gynnsamt läge i förhållande till de kommuner som icke iakttagit dessa bestämmelser. Som statsrådet säkert vet, är det inte så ovanligt, att kommuner, som varit mera oförfärade och ogenerade av de formella bestämmelserna, trots dessa satt i gång och fått sina byggen halvfärdiga eller i vissa fall kanske till och med helt färdiga sedan flera år utan att ens preliminärt tillstånd föreligger. Jag tror det skulle vara ganska välgörande för förstnämnda kommuner, om statsrådet här ville lämna det besked, som jag redan i remissdebatten efterlyste, nämligen en bestämd försäkran från statsmakternas sida, att de kommuner, där det finns arbetskraft och där det finns ett påtag-

Lån ur fonden för bostadsbyggande samt svar på interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

ligt behov av bostadsbyggande, icke skall eftersättas till förmån för de kommuner, som igångsatt och kanske färdigställt bostadsbyggen utan att ha haft preliminärt beslut.

Genom andemeningen i svaret tycks det nu bli så, att bostadsbyggandets omfattning i kommunerna i hög grad överlämnats till de arbetsmarknadspolitiska instansernas bedömande och avgörande — låt vara att det sker i samråd med bostadsstyrelsen, det lämnar jag därhän. Den dominerande faktorn vid tillståndsgivningen för igångsättningen tycks bli om det är påkallat av arbetsmarknadspolitiska skäl, om det finns arbetskraft att tillgå eller inte. Avsikten måste väl då vara att byggan- det skall vara av en sådan omfattning att det sysselsätter all tillgänglig arbetskraft. Det har ju förts en diskussion i tidningarna om detta, och jag kan inte underlåta att fästa uppmärksamheten på att så sent som i förrgår uttalade den, som jag förmodar, socialministern närstående Aftontidningen den åsikten, att här byggs nu allt vad man kan. Den arbetskraft som icke står till disposition för bostadsbyggande sysselsättes i industribyggen och annat liknande, som också i viss utsträckning måste ha tillgång till arbetskraft.

Jag accepterar detta resonemang om det är riktigt. Men om det nu är så att statsrådet och regeringen menar, att här skall pågå en byggnadsverksamhet, som sysselsätter all tillgänglig arbetskraft då frågar jag: Hur kan det komma sig att byggnadsarbetslösheten f. n. är över tio procent och att det enbart i Stockholm, som ännu har långa köer av bostadssökande och där behovet av nya bostäder är så obestridligt och påtagligt, f. n. finns 2 377 man anmälda arbetslösa i byggnadsfacket, därutav enligt en offentlig uppgift 400 man murare. Om Aftontidningen hade haft rätt då den sagt att dessa murare, dessa 2 377 man- nar är sysselsatta i industribyggen och liknande, då hade vi accepterat faktum.

Men nu förhåller det sig inte på det sättet. Jag kan inte finna annat än att den centrala punkten i planeringen, nämligen att utnyttja tillgänglig arbetskraft, har spuckit trots att man behållit igångsättningstillstånden.

Den första punkt som jag skulle vilja fästa uppmärksamheten på är alltså: Vad beror det på att man i ett så centralt avseende som detta måste notera så nedslående siffror? Det lönar sig inte att i detta fall tala om säsongarbetslöshet, som man annars brukar skylla på, ty vi har ju fått igångsättningstillstånden just för att dessa skulle skydda oss från denna s. k. säsongarbetslöshet. Genom igångsättningstillstånden skulle vi få en jämn sysselsättning under hela året. All motivering som förebragts från regeringens sida för att behålla igångsättningstillstånden har bottnat i nödvändigheten av att få en hög och jämn sysselsättning, att hela arbetsstyrkan skulle kunna sysselsättas.

Även den andra frågan är befogad. Den hänger samman med de lokala arbetslöshetsöar, som nu finns i byggnadsfacket. Jag skall inte nämna någon plats, men det finns i varje fall en sådan inte långt från den ort, där jag är bosatt. Där planerar man f. n. beredskapsarbeten, bestående av vägarbete, för att sysselsätta arbetslösa byggnadsarbetare, däribland ett icke fåtal murare. Man skall skicka ut murare och byggnads- träarbetare och andra byggnadsarbete- re på vägarbeten när vi ha bostadssö- kande i tusental, som ropar efter nya bostäder. Detta i ett läge när i alla fall de planerande myndigheterna har dels hela bestämmanderätten i sin hand dels också har haft så pass många läroår på sig, att de borde fått erfarenhet av planering.

Statsrådet kanske svarar — det är ett svar som jag förstår — att detta kan inträffa därför att arbetskraften visar alltid en viss tungrörlighet. Det går inte att på en gång överflytta mu- rare eller andra byggnadsarbetare dit

Lån ur fonden för bostadsbyggande samt svar på interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

de behövs. Eftersom emellertid detta är ett perspektiv som man kunnat förutse mycket länge, måste man på den punkten fråga sig vad som har gjorts för att flytta arbetskraft, t. ex. för att lösa arbetarnas bostadsfråga. Om ingenting eller endast litet av de nödvändiga åtgärderna vidtagits, frågar jag: Vad planerar man för att hastigt komma till något resultat på detta område?

Eftersom detta är ett gemensamt kommunalt intresse som icke på något sätt har med partipolitik att göra, skulle jag i det fallet också vilja fråga vad man gör och tänker göra för att undvika de merkostnader, som uppkommer därigenom att dagtraktamenten och andra tillägg nu måste betalas till byggnadsarbetare som färdas från en ort till en annan för att utföra byggnadsarbete. Sådant förekommer visserligen inte i någon större utsträckning, men det som finns är tillräckligt för att bidra till att dra kostnaderna uppåt och därmed också de kostnader som statsrådet här med all rätt betecknar som alltför höga. Det är av intresse — jag nämner det mera parentetiskt — att även på denna punkt få en rättelse till stånd. Men den stora och viktiga frågan här är att kunna flytta över den lediga byggnadsarbetskraften från sådana platser, där den är arbetslös, till sådana där den behövs. Det centrala i denna fråga är naturligtvis att utnyttja den arbetskraft, som är ledig.

När det gäller inkopplingen av arbetsmarknadsmyndigheterna, kan jag inte underlåta att göra en reflexion. Om man liksom socialdepartementet anser — vilket lyser igenom även i statsrådets svar — att bostadsstyrelsen icke kunnat klara här ifrågavarande uppgifter och att arbetsmarknadsmyndigheterna och länsarbetsnämnderna därför inkopplats på dem, så är jag inte hundra procentigt övertygad om att dessa kommer att bemästra dem heller.

Jag vill i detta sammanhang berätta en liten episod, som kom till min kän-

nedom för några veckor sedan. En familj, man och hustru, gjorde den 4 februari 1949 en vördsam framställning till länsarbetsnämnden i länet om att erhålla arbetstillstånd för uppförande av ett enfamiljshus, alltså inte ett vanligt egnahem utan ett enfamiljshus av inte alltför stora dimensioner. Den 20 januari 1954, fem år sedan nämnda ansökan inlämnats, på 14 dagar när — under vilken tid det icke hade hörts ett ljud från arbetsmarknadsmyndigheten i fråga — kom så svar, i vilket familjen meddelades, att den nu hade tillstånd att bygga det önskade huset, på grund av att byggnadsregleringen sedan tre veckor tillbaka hade avskaffats och det därför stod var och en fritt att bygga.

Nog måste man fråga sig, hur det ämbetsverk fungerar, som behandlar för medborgarna livsviktiga intressen — ty bostadsfrågan är ett livsintresse! — på det sättet. Och nog har man rätt att undra, om ett sådant ämbetsverk är rätta instansen att handlägga dessa frågor nu. Jag kan tillägga, att det fall jag här relaterat tydligen inte är enastående, eftersom svaret i fråga utgjordes av ett stencilerat cirkulär, vilket tyder på att det skickats ut, om inte i massupplaga så i varje fall i ett högst betydande antal. Men människorna i detta land är mycket snälla och tysta och tacksamma för att över huvud taget få svar från statliga myndigheter, om det också dröjer fem år. Det har onekligen sina fördelar att regera över så fogliga och snälla människor som svenska folket består av!

Till sist vill jag göra en reflexion beträffande den mycket omdiskuterade omfattningen av bostadsbyggandet här i landet. Det har tidigare sagts, att vi skulle komma upp i en produktion av 60 000 färdigställda lägenheter i år och att byggnationen nu har kommit i gång i så stor utsträckning, att den siffran verkade uppnåelig — vilket vi alla varmt hoppats, trots de höga byggnadskostnaderna. Sedan har emellertid

Lån ur fonden för bostadsbyggande samt svar på interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

socialministern framhållit, att det är verklighetsfrämmande att hysa sådana förhoppningar och att gränsen i stället måste sättas vid 50 000 lägenheter. Vi beklagar alla, om socialministern därvidlag skulle få rätt. Vi kan också konstatera att anslagsmässigt har socialministern, efter det beslut som kommer att fattas här i dag, icke något tvång på sig att på det sättet pressa ner antalet färdigställda bostäder. Frågan är här hur vi har det med arbetskraften. Räcker den? Jag åtar mig inte att bedöma den saken. Jag måste emellertid säga, att om man tänker fortsätta med att i byggnadsfacket ha sammanlagt 9 000 arbetare gående arbetslösa — och om man eventuellt skulle tillåta antalet att växa — då är jag rädd för att den samlade produktionen kommer att stanna under 50 000 lägenheter. Enligt min mening är det nu ett mycket berättigat krav från de bostadssökande, de bostadslösa, som nu står i långa, grå och tröstlösa köer, att statsmakterna sätter in all energi på och gör allt vad som är möjligt — och betydligt mer än hittills — för att sysselsätta den nu lediga byggnadsarbetskraften.

När vi i statsutskottet varit med om att biträda det förslag som nu behandlas, har vi alla gjort det i den förvisningen att det i hög grad skulle bidra till att öka antalet färdigställda lägenheter. Nu är emellertid frågan, om myndigheterna verkligen kommer att utnyttja den arbetskraft vi har. Den frågan kan dock icke statsutskottet eller riksdagen ge något svar på. Det är departementet och de under detsamma liggande myndigheterna, som har att svara, och det är ett mycket allvarligt svar de därvidlag har att avge.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Det beskedliga och undertryckta svenska folket har lyckligtvis en och annan ventil, och en av dem har nu demonstrerats i det anförande

vi här lyssnat till. När jag lyssnade på herr Ståhl, tvingades jag emellertid göra den reflexionen, att herr Ståhls vetande på detta i och för sig rätt komplicerade område rimmar ganska illa med indignationen och röstresurserna hos talaren. Jag skall emellertid svara herr Ståhl på en del av de tidigare framställda frågorna.

Herr Ståhl sade, att bostadsstyrelsens besked om kreditbegränsning var anmärkningsvärt mot den bakgrund vi hade, nämligen att byggnadsregleringarna hade slopats. Detta är emellertid fullt konsekvent. Herr Ståhl inbillade sig kanske, att vi skulle få en våldsam ökning av bostadsbyggandet här i landet, i och med att byggnadsregleringarna slopades. Det är en slutsats, som man gärna drar, om man vet för litet om dessa frågor.

Jag ber att få erinra om att samtidigt som byggnadsregleringen slopades utgavs en kommuniké från socialdepartementet. Jag hade också tillfälle att hålla ett par offentliga anföranden, i vilka jag försökte göra klart för svenska folket att slopandet av byggnadsregleringen var ingenting som skulle komma att utlösa en våldsam ansvällning av bostadsbyggandet. Jag har så många gånger — och även flera gånger här i riksdagen — försökt att klara ut, att det är tillgången på våra reella resurser, och då i första hand på yrkesutbildade byggnadsarbetare, som är begränsningen och det avgörande för om vi skall kunna öka byggnationen eller inte. Sedan får man se detta mot bakgrunden av att bostadsbyggandet representerar kort sagt hälften av alla de områden som tar byggnadsarbetare i anspråk. Om man försöker bedöma situationen på utanför bostadsbyggandets område befintliga fält, har man sannoligen inget intryck av att det där är någon nedgång i görningen. Herr Ståhl citerade nyss i talarstolen AT, och jag kan också citera AT från jag tror det var i förrgår, där vederbörande var

Lån ur fonden för bostadsbyggande samt svar på interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

mycket indignerad över att regeringen över huvud taget inte lade ned mera energi på att öka skolbyggnationen. Det är klart att detta område har stora otillfredsställda behov. Byggnadsberedningen, som dagligen och stundligen sitter och sysslar med detta, har ju också möjlighet att se hur starkt trycket är på övriga områden. Jag kan avslöja för kammaren här, att den kvot som är tilldelad den svenska industrien för 1954 i dag i mitten på februari är uppspisad till 85 procent. Det finns, om jag tar bort vad som behövs för att möta ett normalt behov på grund av brandskador och tar bort vad som behövs för att länsarbetsnämnderna skall utan alltför hård byråkratisering kunna svara för mindre reparationer och investeringsarbeten, i dag ungefär 28 miljoner kronor kvar för den svenska industrien 10,5 månader framöver. Jag ser detta som ett uttryck för trycket på den industriella sidan, och jag kan ju också tillåta mig att säga, att inför denna allvarliga situation — ty ingen torde väl kunna neka till att en av de avgörande grunderna för att kunna hålla den fulla sysselsättningen, för att kunna hävda oss i konkurrensen på utlandsmarknaden är att man ger industrien i vart fall några möjligheter att rationalisera, bygga och vara med. Jag avslöjar ingen hemlighet om jag säger, att åtskilliga av byggnadsberedningens medlemmar i denna allvarliga situation yrkar på en nedskrivning av bostadsbyggandet för att ge industrien i dagens läge den preference som de ansett den behöva.

Vidare säger herr Ståhl att det är en motsättning i socialministerns skrivning. Jag skulle på första sidan i interpellationssvaret ha konstaterat, att farhågorna för bostadsbyggandet på grund av en restriktiv långivning är helt obefogade, för att sedan avslutningsvis säga, att därest riksdagen tar utskottets förslag, kommer man att få betydligt utvidgade möjligheter att få preliminära lån. Ja, men det behöver inte ligga

någon motsättning i detta, herr Ståhl, detta helt enkelt därför att om herr Ståhl läser hela stycket på första sidan anføres där inledningsvis — och det är ledande för allt vad som skrivits i fortsättningen — att långivningen självfallet bör ges den omfattning, som är motiverad av förefintliga resurser framför allt i fråga om tillgången på yrkesutbildad arbetskraft. Nu menar herr Ståhl, att detta inte är riktigt. Kanske uttrycker jag mig lite onyanserat, men det är enligt herr Ståhls uppfattning inte så lämpligt om länsarbetsnämnderna skall vara helt avgörande här, och jag fick närmast det intrycket när jag lyssnade till herr Ståhl, att om man säger att lånesidan inte skall vara någon begränsning, ja, då skall man bara släppa på och låta kommunerna satsa här. Jag kan försäkra herr Ståhl att om man inte iaktar den återhållsamhet, som länsarbetsnämnderna anser, är vi fast för överansträngning med alla de konsekvenser detta för med sig. Ty kommunerna kan inte gärna hålla emot detta våldsamma tryck från bostadslösa, från industrien och från över huvud taget de intressen som vill bygga. Och kommunerna kan inte ha den större översikt länsvis och riksviss, som man väl ändå måste anlägga på detta problem, när man skall fördela de i dagens läge begränsade resurserna.

Herr Ståhl ställer frågan: Vilken mening anser statsrådet skall gälla? Ja, jag menar precis vad som sagts här, nämligen att vi skall utnyttja våra resurser utan överansträngning. Hur kan det då bli en situation sådan som den vi har i dag? Jag skall strax förklara det litet närmare. Att sedan utskottets skrivning ger större möjligheter till en ökad långivning är bara ett konstaterande och strider inte mot vad som primärt är det avgörande.

Herr Ståhl ställde vidare frågan: Skall de kommuner, som är lojala mot kungörelser och författningar, ställas i ett sämre läge än de kommuner, som

Lån ur fonden för bostadsbyggande samt svar på interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

l. o. m. har byggt sina hus färdiga, innan de går till bostadsstyrelsen och begär att få preliminärlån, d. v. s. ställer bygget under bostadsstyrelsens preliminärgranskning?

Jag skulle kunna ställa en motfråga till herr Ståhl: Varför frågar herr Ståhl detta? Har herr Ståhl skäl för frågan? Har det förekommit att bostadsstyrelsen favoriserat kommuner, som inte har iakttagit reglerna, på bekostnad av de kommuner, som följt reglerna? Jag tror inte man kan säga det. Bostadsstyrelsen har inte gjort några graderingar och kommer väl i det dagsaktuella läget inte heller att ha praktiska möjligheter att göra några graderingar, utan här är det tillgången på arbetskraft som får bestämma vilka byggnadstillstånd som skall släppas fram.

Sedan måste man, och det har jag varit angelägen om att understryka, på lång sikt komma fram till en synkronisering. Det är galet, att huset skall vara färdigbyggt, när låneframställningen kommer till bostadsstyrelsen, och att således den granskning, som verket skall göra mot bakgrunden av att det är det allmännas medel som används, blir en ren chimär. Här måste vi försöka få en rättelse till stånd, men av helt naturliga skäl går det inte att rätta till vad som är vrängt på en gång, och under övergångstiden är, såsom jag angivit i interpellationssvaret, läget sådant, att sysselsättningsbehovet på varje ort får vara avgörande för i vilken takt tillstånden skall släppas fram — vilken ordning i kön de olika kommunerna och städerna skall ha.

Sedan kom herr Ståhl in på den fråga, som naturligtvis för många kan framstå såsom en inadvartens: Varför har vi arbetslösa byggnadsarbetare i dag, och är det riktigt med någon återhållsamhet och begränsning över huvudtaget, när vi har en arbetslöshetsreserv av byggnadsarbetare att ta till? Jag kan försäkra kammarens ledamöter, att vi kommer aldrig ifrån säsongfluktuationerna helt och fullt inom byggnadsarbetarfacket. Herr Ståhl säger: Planeringen har spruckit. Det är ett hårt och onyanserat omdöme. Vi har tio procent arbetslösa nu i år under vintern; vi hade tio procent arbetslösa också i fjol vid denna tid, men *årssiffran* för arbetslösheten bland byggnadsarbetarna gick ändå ned till mellan 3 och 4 procent. Och går vi tillbaka till den tid, när vi inte hade denna »misslyckade planering», så hade vi en medelårssiffran för arbetslösheten inom byggnadsarbetarfacket på mellan 25 och 30 procent och vid denna tid på året en arbetslöshet, som låg mellan 50 och 60 procent.

Det är klart, att den som endast ganska ytligt skummar dessa frågor kan tycka, att det är ett dåligt resultat av säsongutjämnningen, att vi har 10 procent arbetslösa just nu. Men jag tycker inte det är dåligt mot bakgrunden av de tidigare förhållandena på området, och jag kan försäkra herr Ståhl att den grupp, som närmast är intresserad — som känner arbetslösheten in på benen — betraktar icke planeringen som misslyckad. Den slår vakt om denna, enligt herr Ståhls uppfattning skröpliga, planering som vi har i dag.

Jag skall så ge ytterligare en förklaring till att vi ändå har arbetslösa i dag.

Byggnadsarbetet är ett hårt, fysiskt pressande arbete. Det är inte säkert, att de som nu står anmälda som arbetslösa, accepteras av kamraterna i ackordslaget på bygget. De har möjligheter att få arbete under sommarhalvåret, när reparationsarbeten och små detaljarbeten aktualiseras, men det är inte givet att de vid de byggen, där det tarvas unga och kraftiga arbetare, så där utan vidare accepteras av kamraterna. Vi har försökt klara det genom att via arbetsmarknadsstyrelsen precisera regler: varje byggare är tvungen att ta en viss proportion gamla arbetare i laget även under vintern. Men bara att vi har

Lån ur fonden för bostadsbyggande samt svar på interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

tvingsats till detta är ju ett uttryck för att i konkurrensen, där man vill jobba undan och tjäna pengar, har de äldre arbetarna vissa svårigheter att hänga med. Detta avspeglar sig alldeles självfallet i arbetslöshetsstatistiken.

Härtill kommer, att vi tvingas planera efter den trängsta flaskhalsen, och det är murarsektorn. Hur blir det med murarna under den kommande sommaren med den igångsättning vi har i dag? Jag har givetvis ingenting annat att lita till än länsarbetsnämndernas inventeringar och undersökningar, vilket material jag här har samlat för hela landet. Det visar, att vi fram på sommaren kommer att ha en brist på murare, med den igångsättning som skett nu, i 23 av 26 län.

Jag har sagt detta för att kammarens ledamöter skall ha klart för sig att det i detta läge inte bara är att ösa på. Första etappen i ett bygge är att schakta och göra grund. Det tar tre, fyra månader. Skall man sätta i gång nu så att man eliminerar grovarbetararbetslösheten, står vi i sommar inför nödvändigheten att slå igen en del byggen. Det är inte byggnadsföretagen glada över och det är inte heller någon rationell byggnadsmetod. Vi har inte en sådan sammansättning av byggnadskåren, som gör det möjligt att undgå arbetslöshet under vintern. Vi har släppt egnahemsbyggandet fritt. Egnahemsbyggarna använder inte vintern som normal byggnadstid utan sommaren, och det behövs ju en del murare även till egnahemsbyggandet.

Det går helt enkelt inte att se detta problem så där enkelt, och därför har jag tvingats att en smula i detalj gå in på saken. Jag tror inte att man har något annat att hålla sig till än det verks inventeringar, prognoser och beräkningar, som har till ämbetsuppgift att syssla med hithörande problem. Det finns ytterligare andra argument men jag skall inte tynga debatten med att ta upp även dem.

Herr talman! Om jag således som ett resultat av denna interpellationsdebatt konstaterar, att vi skall bygga, inte bara bostäder utan vad som behöver byggas här i landet — skolor, sjukhus och industrier — i den takt som våra resurser tillåter, så är detta det primära; sedan får långivningen anpassas därefter. Att utskottet nu kunnat förorda en utökad långivning har sin naturliga förklaring. Vi visste inte, när kapitalbudgeten gjordes upp i december månad, att vi hade ett så stort antal lägenheter i gång utan preliminära lånebeslut. Den vetskapen fick vi i mitten av januari. Om vi då säger oss, att det inte är så klokt att rulla den här klumpen framför oss, utan i stället försöker eftersträva att arbeta den och så att säga synkronisera långivning, preliminärbeslut och igångsättning, då måste vi ju ha en extra reserv av lånemedel just nu. Utskottet har blivit upplyst om detta läge och har därför skrivit på ett sätt, som jag från mina utgångspunkter betraktar såsom fullt tillfredsställande.

Därest kammaren accepterar utskottets skrivning, kommer det under första halvåret i år att kunna lämnas lånetillstånd till så många igångsättningar, som arbetsmarknadsorganen vid sin riksinventering begär att få göra. Jag vill också understryka att arbetsmarknadsorganen kräver, att det icke sättes i gång annat än vad som är absolut nödvändigt under januari, februari och mars månader. Vi har en vinter efter denna och det är igångsättningarna under andra kvartalet 1954 som skall ge vinterarbete 1954—1955. Jag är ganska övertygad om att den synpunkten förstår även byggnadsarbetarna. De har intet intresse av att nu få en forcerad igångsättning, som dels medför överansträngning i sommar och dels skapar arbetslöshet nästa vinter. Det är en annan planering de är ute efter, och det är den som vi efter fattig förmåga skall försöka åstadkomma.

Jag har ju, herr talman, alldeles oför-

Lån ur fonden för bostadsbyggande samt svar på interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

happandes citerat herr Wedén tidigare i mitt inlägg och eftersom — enligt vad det har sagts mig — Expressen redan innehåller ett referat av vad herr Wedén skall säga såsom svar på mitt interpellationssvar, så är det kanske lämpligt att herr Wedén får den chansen nu.

Herr STÅHL (fp) kort genmäle:

Herr talman! Eftersom jag väl får lov att återkomma efter herr Wedén, skulle jag i denna replik bara vilja säga till försvarsministern — jag ber om ursäkt, jag är van att diskutera med honom — till socialministern alltså, att en sådan betygssättning om vetande och indignation som han här gjorde tycker jag skulle vara rätt onödig, ty med all respekt för socialministerns mycket intressanta anförande, men något nytt vetande rörande byggnadsfacket och bostadspolitiska frågor har detta inte givit vare sig mig eller, skulle jag tro, någon annan av kammarens ledamöter.

Indignerad var jag varken då eller är jag nu. Men en tioårig erfarenhet från riksdagen har lärt mig, att en litet pepprad uppgörelse med regeringen då och då är nyttig, både för regeringen — med förlov sagt — och för de myndigheter, som handhar planeringen. Därför tror jag att ett sådant resonemang bör vara inte alltför sällan återkommande. Det är också nyttigt för det snälla svenska folket som vi talade om förut.

Jag skall inte ta upp många av de punkter som socialministern berörde; jag hinner inte med det. Något försvar för att vi för närvarande har en arbetslöshetscifra på 9 000 man inom byggnadsfacket har socialministern icke ens antydningssvis åstadkommit. Han har sagt att vi nu inte får »släppa loss» kommunerna på sådant sätt, att vi därmed skapar arbetslöshet nästa vinter. Nej, det är naturligtvis fullkomligt riktigt, men vad vi här talar om är en igångsättning nu, herr socialminister. Vi talar om att igångsättningen skulle

ha hållit en sådan takt, att vi icke nu hade behövt ha denna arbetslöshet på 9 000 eller 10 000 man, och det hade väl inte behövts om planeringen hade fungerat riktigt. Då anför socialministern hur det var för tio—femton år sedan, innan det statliga planerandet började, och säger, att på den tiden hade man en mycket högre siffra för arbetslösheten, i synnerhet säsongarbetslösheten. Ja, men den stora skillnaden, som socialministern inte berör, är ju den, att då hade tekniken och byggnadsforskningen inte kommit dithän, att vi kunde genomföra vinterbyggen med samma resultat som vi nu gör. Det låg alltså i sakens natur att det måste vara på det viset. Detta är en för allvarlig sak för att man skall få holla med fakta på detta litet onödigt lättvindiga sätt.

Herr WEDÉN (fp):

Herr talman! Vi har ju våra samtal med tidningarna ibland, både socialministern och jag. Jag beklagar att Expressen i det här fallet har gjort så mycket skäl för sitt namn, att den tydligen har antagit att interpellationsdebatten skulle äga rum klockan elva.

Jag skulle vilja börja med att fortsätta det resonemang, som fördes mellan herr Sträng och herr Ståhl beträffande den motsättning, som herr Ståhl — enligt min mening med rätta — ville göra gällande föreligger mellan socialministerns uttalande i början av interpellationssvaret, då han säger, att oron för att genom tryck från kreditsidan alla för bostadsbyggandet tillgängliga resurser icke skulle kunna användas har varit obefogad, och vad han säger i slutet av sitt svar.

I verkligheten förhåller det ju sig så, att statsutskottet i det utlåtande, som vi nu behandlar, har vidgat ramen för bostadsstyrelsens möjligheter att meddela preliminära beslut mycket avsevärt utöver vad socialministern från början hade äskat. Det är klart att statsutskottet inte skulle ha gjort detta

Lån ur fonden för bostadsbyggande samt svar på interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

och att det inte skulle ha lämnats motioner i frågan från vårt håll och från annat håll, om det inte verkligen hade förelegat en högst betydande oro för att bristande kreditmöjligheter skulle leda till att produktionen i onödan stoppades upp.

Vad som har inträffat är ju helt enkelt att statsutskottet i försynta och belevade former — artig och trevlig skall skall man ju vara — har givit socialministern en bakläxa i bedömningen på denna punkt. Det är det väl ändå omöjligt att komma ifrån, ty jag förmodar att socialministern är ense med mig om att i varje fall en mycket betydande del av de ökade möjligheter till preliminära beslut, som här har lämnats, måste komma att användas, om man inte under våren skall få allvarliga svårigheter.

Socialministern underströk betydelsen av att det blir ordning och reda när det gäller de preliminära besluten, att man inte skall sätta i gång och bygga utan att ha sådana preliminära beslut. Jag är ense med honom om det. Socialministern säger att det har igångsatts väldigt många byggen utan att den regeln har iakttagits. Socialministern har vidare sagt i propositionen och i vår debatt vid remissen av Kungl. Maj:ts första förslag till riksdagen i dessa ärenden, att det har satts i gång så många byggen att byggnadstiderna har förlängts. När jag under remissdebatten kritiserade socialministern för att han räknade med en produktion under år 1954 av endast ungefär 50 000 lägenheter och dimensionerade kreditramarna och låneanslagen efter detta, var socialministerns väsentliga försvar för denna restriktiva hållning mot bostadsproduktionen en hänvisning till att byggnadstiderna hotades av en oroväckande förlängning. Socialministern nämnde siffran 13 månader som det sista då kända genomsnittet för byggnadstiderna.

Det är rätt intressant att erinra sig

detta mot bakgrunden av den diskussion, som socialministern här förde med herr Ståhl om förhållandena på arbetsmarknaden inom byggnadsfacken just nu och om hurudana dessa förhållanden kunde antas bli längre fram på året. Om den uppfattningen är riktig att en allvarlig förlängning av byggnadstiderna hotar, att en stockningskris kan stå för dörren, då måste detta innebära en allvarlig kritik mot arbetsmarknadsmyndigheterna, som då har satt i gång byggen i alltför stor utsträckning. Socialministern har ofta, som han själv erinrade om, med den särskilda pondus, som han ibland besitter, sagt ungefär detta: Vi skall bygga så mycket som våra reala resurser i fråga om arbetskraft och material tillåter, varken mer eller mindre, och kreditsvårigheter skall inte lägga något hinder i vägen för detta. Men när socialministern pekar på hotet om en förlängning av byggnadstiderna och framhåller det som ett faktum att detta hot föreligger, så måste ju detta som sagt innebära ett konstaterande från socialministerns sida, att han anser att arbetsmarknadsmyndigheterna satt i gång fler byggen än de reala resurserna egentligen medger.

Mot bakgrunden av den tillit till de reglerande myndigheternas förmåga att härvidlag göra de rätta avvägningarna, som socialministern enligt min mening alltför länge har suttit fast i, är detta ett märkligt förhållande.

Men nu kommer jag till det, som enligt min mening är särskilt intressant i detta fall. Sedan jag haft tillfälle att resonera med många fackmän på området och sedan jag själv har försökt se närmare på de siffror, som verkligen kommit fram, tror jag inte att socialministerns tidigare uttalade farhågor för en stockningsartad förlängning av byggnadstiderna är befogade. När socialministern gör gällande detta, har han enligt min mening förbisett en del särskilda omständigheter, som jag för att inte förlänga debatten inte nu skall när-

Lån ur fonden för bostadsbyggande samt svar på interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

mare ingå på. Jag vill bara påpeka, att det särskilt på hösten 1952 förelåg bekymmersamma omständigheter på grund av väderleksförhållanden och annat, som försenade många bostadsbyggen redan i starten, och detta återverkar ju nu. Det finns även andra omständigheter, som måste beaktas om man vill få en riktig bild av läget. Jag tror därför att en klok och försiktig återhållsamhet, givetvis ingen panikartad sådan, med igångsättande av nya byggen under första halvåret i år klarar upp problemet. En sådan återhållsamhet borde öppna möjligheter inte bara att bibehålla de nuvarande byggnadstiderna utan att faktiskt pressa dem ytterligare nedåt.

Denna ståndpunkt gav jag uttryck för redan i remissdebatten. Jag sade att jag var för en sådan återhållsamhet, men jag sade också att vi inte skulle sköta saken så, att vi råkade ut för risken att behöva avbryta redan pågående byggen, något som då framstod som en mycket aktuell fara, en fara som har lindrats efter det beslut, som statsutskottet nu har fattat och som jag hoppas riksdagen skall godkänna. Att denna fara har mildrats är ju statsutskottets och riksdagens förtjänst efter de initiativ som tagits i riksdagen och inte socialministerns. Jag har velat framhålla detta, eftersom regeringsorganet bl. a. har tillvitit mig och mina meningsfränder, att vi skulle ha yrkat på en ansvarslös och urskillningslös igångsättning av nya företag. Det har vi alltså varken i tal eller skrift gjort utan tvärtom framställt förhållandena som jag nu gjort.

Om det emellertid alltså förhåller sig så, vilket det enligt min mening gör, att den risk för stockningar, som socialministern fäst uppmärksamheten på, i verkligheten med en klok planläggning inte föreligger, om det vidare förhåller sig så, att vi faktiskt satt i gång byggandet av 60 000 lägenheter under förra året och att vi hade i gång någonting

mellan 58 000 och 60 000 lägenheter vid årsskiftet, ber jag att få återkomma till min fråga från remissdebatten: Varför skulle i all världens dar produktionen i form av färdiga lägenheter under 1954 bara bli 50 000 lägenheter? Den skulle väl rimligen bli åtminstone 10—12 procent mer än 50 000 lägenheter, såvida inte regeringen genom bruk av kreditbromsar eller andra bromsar förhindrar att de faktiskt förefintliga resurserna verkligen används.

Om man utgår från de beräkningar, som finansministern gjorde i sina förslag till riksdagen och som han i remissdebatten försvarade, så måste man komma till den slutsatsen, att skall regeringen hålla fast vid dessa beräkningar, kommer detta att innebära antingen att arbetslöshet uppstår bland dem, som är sysselsatta med bostadsbyggande, eller också att resurser från denna sektor får överföras till andra områden.

Jag skulle vilja fråga socialministern mycket enträget, om han inte i ljuset av vad som hänt under den relativt korta tid som förflutit sedan riksdagens början är beredd att medge, att de beräkningar, på vilka han grundat sina förslag till riksdagen, inte motsvarar kravet på en så stor produktion av lägenheter som resurserna gör möjligt. Jag hoppas att socialministern inte på grund av någon överdriven lust att försvara en en gång intagen ståndpunkt skall låta sig förhindras att här till fullo uppfylla den princip, som han så många gånger tidigare förfäktat, nämligen att de reala resurserna skall utnyttjas. Det väntar vi av honom, och det kräver vi av honom.

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Vad socialministern anfört i statsverkspropositionen i samband med sitt ståndpunktstagande till anslagsfrågorna för tertiärlånefonden och för tillägglånefonden blottar enligt min mening ganska säregna förhållan-

Lån ur fonden för bostadsbyggande samt svar på interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

den. Om jag har förstått saken rätt, så ligger det till på ungefär följande sätt.

För budgetåret 1952/53 var ramarna för preliminära beslut om beviljande av tertiärlån, egnahemslån m. m. 380 miljoner kronor och för tilläggslån 210 miljoner kronor. Den 29 maj 1953, alltså just när riksdagen hade brutit upp, anmälde bostadsstyrelsen, att den hade överskridit de fastställda ramarna med 75 miljoner kronor när det gällde tertiärlånen och med 96 miljoner kronor när det gällde tilläggslånen. När det gällde att täcka dessa överskridanden sade bostadsstyrelsen sig ha kvar 40 miljoner på tertiärlånefonden och 36 miljoner på tilläggslånefonden som man inte hade utnyttjat under budgetåret 1951/52. Inom parentes skulle jag i detta sammanhang — det rör visserligen det statsrättsliga området, som jag egentligen borde behärska, men jag har dock svårt att förstå saken — vilja ställa den frågan: Har ett organ som bostadsstyrelsen, som fått ett sådant bemyndigande att utlämna lån, utan vidare rätt att liksom reservera bemyndigandet från det ena året till det andra?

Kungl. Maj:t gav bostadsstyrelsen det begärda bemyndigandet. Detta skedde den 30 juni 1953, och då var ju inte riksdagen samlad. Huruvida det var riktigt av Kungl. Maj:t att ge detta bemyndigande eller inte, har jag inte rätt att ta upp till debatt i denna ordning. I varje fall trodde väl Kungl. Maj:t att saken därmed var klar för budgetåret 1952/53, men det var den inte. Den 28 augusti anmälde bostadsstyrelsen, att styrelsen hade ytterligare överskridit ramarna för budgetåret 1952/53 med 56 miljoner på tertiärlånefonden och 9 miljoner på tilläggslånefonden, och så begärde bostadsstyrelsen att Kungl. Maj:t skulle lämna täckning för dessa belopp. Såvitt jag vet har inte Kungl. Maj:t ännu svarat på denna framställning.

För innevarande budgetår är ramarna för preliminära lånebeslut när det

gäller tertiärlån och egnahemslån 480 miljoner och när det gäller tilläggslån 190 miljoner. I den nu framlagda statsverkspropositionen begär Kungl. Maj:t att dessa ramor skall ökas med 30 miljoner för tertiärlån och egnahemslån och med 15 miljoner för tilläggslån. Totalt skulle alltså beloppen komma att utgöra 510 respektive 205 miljoner.

Vad som har inträffat visar, om jag tolkat det rätt, att bostadsstyrelsen inte har kunnat överblicka ett ganska centralt avsnitt av sitt verksamhetsområde och därför inte heller har förmått att planera sina insatser på ett rimligt och riktigt sätt. Detta har resulterat i betydande överskridanden av de bemyndiganden som lämnats och, vad värre är, i överskridanden som anmälts på ett mycket sent stadium. Det är klart att man från bostadsstyrelsens sida kan anföra vissa ursäkter härför, men det avgörande är inte, om det finns mer eller mindre hållbara förklaringar, utan det avgörande är det faktum, att riksdagen blir tvungen att ta konsekvenserna av vad som har skett.

Socialministern har på ett lika kort som kraftigt sätt reagerat mot vad som har inträffat. Det finns ingen anledning för mig att nu lägga ytterligare lök på bostadsstyrelsens lax. Det finns inte heller någon anledning att plocka bort något av den lök som socialministern redan lagt dit. Från mina utgångspunkter utgör det inträffade ett belägg för den uppfattning som jag och många med mig har, nämligen att man inte på ett effektivt sätt kan lösa bostadsbyggandets finansieringsproblem genom att centralisera hela granskningen av långivningen till ett ämbetsverk i Stockholm. Stunden är emellertid inte nu inne för att mera ingående eller i princip ta upp dessa problem; det kan vi spara till den bostadsdebatt som väl kommer inom de närmaste månaderna. Vad som har skett är i alla fall ett belägg för att det är hart när omöjligt för ett centralt ämbetsverk att överblicka

Lån ur fonden för bostadsbyggande samt svar på interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

ett så stort och omfattande verksamhetsområde som det bostadsstyrelsen har.

Detta för mig in på en detaljfråga som visst inte är oviktig. Jag vill erinra om att de utredningar, som sysslat med kredit- och bostadsfrågor, har diskuterat frågan om ett kreditgarantisystem. 1951 års bostadsutredning fick sig inte anförtrott att lösa den frågan, utan den överlämnades till en särskild utredningsman. Det vore av intresse för oss alla att få höra, när man beräknar att hans utredning kan föreligga färdig. Det är klart att ett kreditgarantisystem, om det skulle komma till stånd, inte löser alla problem som är förknippade med en stark centralisering av kreditgivning- en på bostadsbyggandets område, men jag tror att ett sådant system dock skulle föra oss litet närmare det slutmål som vi måste sträva emot, nämligen en viss decentralisering av kreditgivning- en, en viss avlastning av bostadsstyrel- sens administrativa och kamerala upp- gifter. Det sätt, på vilket bostadsbyg- gandets finansieringsfrågor nu hand- lägges, har lett till en ryckighet, som ur alla synpunkter är mindre önskvärd och som står i rak strid mot de all- männa målsättningarna för bostadspro- duktionen. På sitt sätt kommer denna ryckighet till uttryck i bostadsstyrel- sens cirkulär av den 30 januari i år rörande riktlinjerna för den preliminä- ra långivningen.

Det bör konstateras, att det som nu sker och måste ske är en följd av vad som tidigare har inträffat. Att med nuvarande utgångspunkter begära en generell fullmakt att bevilja preliminära tertiärlån och tilläggsån är därför inte rimligt. Departementschefen har också för sin del i statsverkspropo- sitionen avvisat ett sådant förslag och förbehållit sig att få ha kvar den spärr, som ett av riksdagen maximerat be- myndigande utgör. I viss utsträckning tycks också departementschefen ha åta- git sig att tillse, att ärendena inom

denna ram handlägges på ett riktigt sätt. Jag är klart övertygad om att de- partementschefen inte förutsätter något s. k. idiotstopp i fråga om långiv- ningen.

I dag har vi fått upplysning om — det visste jag inte förut — att departe- mentschefen efter det att proposition- en avlämnats fått nya signaler, jag förmodar från bostadsstyrelsen, om att ytterligare byggen var i gång och att departementschefen förmedlat dessa signaler till statsutskottet. Det är dessa nya signaler som ligger till grund för statsutskottets skrivning. Nu gör stats- utskottet i sitt utlåtande nr 16 ett för- sök att tänja litet på regeringens för- slag till fullmakt. Jag anser inte att statsutskottets skrivning utgör en god- tagbar lösning på problemet. Detta be- myndigande blir inte mera planmässigt utnyttjat genom att vi i sak upphäver maximeringen, särskilt inte om vi för i andra omständigheter i bilden än dem som direkt sammanhänger med bostads- byggandet. Redan av denna orsak ser jag mig nödsakad att yrka avslag på den kompromiss mellan olika menings- riktningar, som träffats i statsutskot- tet och fått uttryck i dess rätt allmänt skrivna motivering. Därtill kommer all- deles avgörande synpunkter, som är mera betydande än man i första ögon- blicket kan skönja.

Ett bemyndigande att bevilja preli- minärlån för bostadsbyggande leder helt naturligt förr eller senare till ut- gifter för statskassan. I detta fall kom- mer utgifterna förmodligen dels på ka- pitalbudgeten och dels på driftbudgeten 1955/1956. Om riksdagen i dag ställer ut en växel utan att fylla i växelbelop- pet på den plats där detta skall stå, kommer riksdagen att på förfalldagen få uppleva vad alla upplever som gett sig in på något liknande. När växeln presenteras för inlösen är det den som haft växeln i sin hand, som bestämmer lösenbeloppet. Det berättas att man förr i världen i våra universitetsstäder, där

Lån ur fonden för bostadsbyggande samt svar på interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

lättsinnet ansågs vara det sjätte sinnet, brukade överlämna till sina vänner påskrivna men inte ifyllda växlar. Att av detta ärevördiga bruk dra slutsatsen att riksdagen borde göra något liknande är väl förhastat.

Av utskottets förslag till skrivning borde man väl klart kunna utläsa vilket bemyndigande Kungl. Maj:t skall få. Nu står det i motiveringen »att Kungl. Maj:t icke gentemot riksdagen skall vara ovillkorligen bunden av den sålunda föreslagna ökade ramen för den preliminära långivningen under innevarande budgetår», utan under vissa förutsättningar bör »äga att besluta om ytterligare utvidgning av ramen för preliminära beslut om lån, som skall utgå från lånefonden, dock högst intill den gräns, som svarar mot vad Kungl. Maj:t för nästa budgetår föreslagit beträffande preliminära beslut om dylika lån», alltså 550 miljoner. Detta står i motiveringen, men i klämman föreslår utskottet att riksdagen skall besluta en ram på 510 miljoner. Vilket skall det nu vara?

Herr talman, jag måste bestämt varna för ett beslut i enlighet med statsutskottets utformning. För en enda gång skall jag finna alla skäl tala för bifall till Kungl. Maj:ts proposition utan utsmyckning eller uppmjukning. Jag förutsätter då givetvis att Kungl. Maj:t med största uppmärksamhet följer vad som kommer att inträffa på detta område, att Kungl. Maj:t inte i brist på pengar gör något stopp i byggnadsproduktionen och att Kungl. Maj:t om behov av ytterligare bemyndigande visar sig uppstå kommer tillbaka till riksdagen i så god tid, att riksdagen kan ge det ytterligare bemyndigande som behövs.

Jag hemställer därför, att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts proposition under här förevarande punkt med strykande av utskottets motivering och med avslag på motionerna I: 286 och II: 385 samt I: 288 och II:

382, sistnämnda bägge motioner såvitt nu är i fråga, medgiva, att under budgetåret 1953/54 preliminära beslut om lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande, må meddelas intill ett belopp av 510 000 000 kronor.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **STRÄNG**:

Herr talman! Jag var litet förvånad när jag tyckte mig kunna utläsa en viss irritation hos herr Ståhl, då jag tillät mig konstatera att herr Ståhl på detta område tydligen inte var på sin mammas gata. Jag trodde herr Ståhl och jag var alldeles överens på den punkten. Det har kommit i min hand en annons, där man kan beskåda herr Ståhls väna anletsdrag hållande i en nylonskjorta och där hans egen kommentar är: »Detta är det enda område där jag är expert.»

Jag vill vidare, herr talman, endast kommentera ett par av de synpunkter som herr Wedén anförde. Han sade att statsutskottet nu vidgat ramen. Ja, t. o. m. längre än vad folkpartiets motion begärde, och statsutskottet har självfallet haft skäl för detta. Men jag har svårt att betrakta detta som en bakläxa för socialministern. Jag är naturligtvis charmerad över herr Wedéns uppskattning av min ringa kompetens att se in i framtiden. Han begär att jag i december månad skulle ha vetat resultatet av den inventering, som bostadsstyrelsen gjorde i januari månad och som visar att byggen utan preliminärbeslut kommit i gång av ett antal lägenheter långt utöver vad man rimligtvis kunde räkna med. Det är ju den situationen som förändrat hela utgångsläget.

Sedan har jag märkt att herr Wedén under de sista veckorna i något av politisk ökentorka rest omkring i landet och berättat för den svenska allmänheten, att herr Sträng har sagt att det detta år, d. v. s. 1954, skall byggas 50 000 lägenheter. Det skall inte byggas

Lån ur fonden för bostadsbyggande samt svar på interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

49 999 och inte 50 001 utan 50 000 lägenheter, det har socialministern slagit fast. Om herr Wedén läser på läxan litet bättre och tittar efter vad jag sade i remissdebatten så kan han se, att jag var angelägen om att understryka, att man inte kan hänge sig åt något slags perfektionsraseri vid en sådan beräkning, där man rör sig med så pass variabla storheter i botten. Jag sade, vilket framgår av remissdebattens protokoll, att jag för år 1954 betraktar 50 000 lägenheter såsom ett rimligt bostadsbyggande, detta mot bakgrunden av att vi med nöd och näppe orkade med detta antal under 1953. Trycket på den allmänna investeringssektorn är sannerligen inte mindre 1954 än 1953, snarare tvärtom.

Jag anförde vissa andra skäl, exempelvis saneringsbebyggelsens starkare dominans under 1954 i jämförelse med 1953. Jag sade emellertid att det ju inte är någon altartavla när jag talar om 50 000 lägenheter. I sämsta fall kan det bli 48 000 eller 49 000 och i bästa fall 52 000 eller 53 000 lägenheter. Pengarna räcker till för 53 000 lägenheter för innevarande budgetår utan den förstärkning, som statsutskottet lagt ovanpå Kungl. Maj:ts förslag. Pengarna räcker för nästa budgetår till för 57 000 lägenheter, om man räknar efter samma grunder som vi alltid gör i fråga om ett visst bostadsbyggande utanför den statliga lånegivningen.

Jag tillät mig emellertid också i remissdebatten säga, att jag inte vill ge herr Wedén den extra poängen att kunna efteråt åka omkring och säga, att herr Sträng lovade 55 000 lägenheter men det blev bara 50 000 eller att herr Sträng lovade 60 000 och det blev bara 55 000. Från mina utgångspunkter är det absolut att föredra att lova litet mindre och få ett resultat som är litet bättre. Jag vet inte om herr Wedén har en motsatt uppfattning. I mina kläder tror jag emellertid att herr Wedén skulle göra samma reflexion.

Sedan undrar herr Wedén om byggnadstiderna blir förlängda. Jag hoppas inte det. Den mycket hårda återhållsamhet, som har gällt under januari och februari och som kommer att gälla under mars, kommer som jag hoppas att medverka till att vi kommer tillbaka till 11,5 månaders byggnadstid, vilket var normalt under första halvåret 1953.

Jag kanske inte behöver ta upp någon diskussion med herr Cassel nu. Vad han sade är ju intressanta ting. Herr Cassel säger att utskottets utlåtande berör statsrättsliga frågor, och jag kan ge honom rätt i det. Han frågar vidare om det är lyckligt med en stark centralisering eller inte på detta område. Ja visst, det är en mycket essentiell fråga. Herr Cassel har kanske kunnat konstatera hur vi under dessa senaste år, i fullt samförstånd med bostadsstyrelsen, strävat efter en decentralisering. Familjebostadsbidragen ligger numera hos kommunerna, och byggandet av ett visst antal flerfamiljshus ligger hos länsbostadsnämnderna. Det tar litet tid innan man kan slipa in de lokala organen på lånegranskningen, men jag menar att vad vi börjat med är ett uttryck för att vi inte är alldeles övertygade om att den hårda centraliseringen är det riktiga på detta område. Jag vill emellertid gärna lova herr Cassel att ta upp denna fråga när den kommer i sitt rätta sammanhang, d. v. s. när vi behandlar bostadsfrågorna under femte huvudtiteln. Då skall jag ta ett meningsutbyte med herr Cassel på denna punkt.

Beträffande statsutskottets utlåtande utgår jag ifrån att utskottets egna män är kapabla att tolka vad de skrivit. För mig är skrivningen inget problem och har ingenting gåtfullt över sig. Jag tycker den är klar och tydlig.

Herr STÅHL (fp):

Herr talman! Jag begärde ordet därför att jag under min replik förra

Lån ur fonden för bostadsbyggande samt svar på interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

gången inte hann svara på några väsentliga avsnitt av socialministerns förra anförande.

Beträffande den där lilla lustigheten om expertisen vill jag bara inledningsvis säga, att det inte förvånar mig att socialministern har en skara trogna budbärare här i kammaren, som bär fram sådana små tidningsklipp som sina rökoffer till högheterna i regeringen. Däremot förvånar det kanske en smula att herr Sträng av dem låter förleda sig att här uppträda på ett sådant sätt, att det påminner mig om en herre från min barndoms marknadsnöjen, en herre som kallades gycklarnas konung.

För att nu tala allvar vill jag till en början säga, att jag är helt överens med socialministern om att det är galet, att ett hus redan är färdigbyggt när lånebeslutet kommer. Är vi överens därom, måste jag emellertid beklaga, att socialministern här undviker att ge ett bestämt besked på min fråga angående turordningen mellan de byggen, som man söker tillstånd till men som icke påbörjats, och dem, som redan är påbörjade eller färdigställda. Socialministern undvek tydligen medvetet att ge ett bestämt besked på den punkten. En rad kommunalmän, oavsett partifärg, skulle emellertid gärna vilja ha ett sådant besked, och jag uppmanar därför än en gång socialministern att ge en försäkran om att de kommuner, som har väntat med igångsättandet av byggen, icke kommer att missgynnas.

Jag skall icke fortsätta diskussionen om vilken del av interpellationssvaret socialministern menar allvar med, men jag vidhåller, att den hand — jag vill icke påstå att det är socialministerns — som har skrivit det som står på första sidan, icke har vetat riktigt vad den skrivit på sista. På första sidan står det att »bestämmande för långivningens omfattning måste alltid vara de reala resursernas storlek» och att »eventuella farhågor för att det skulle

kunna bli fråga om att genom en restriktiv långivning skära ned bostadsbyggandet är helt obefogade». På sista sidan står: »Om statsutskottets förslag i denna del bifalles av riksdagen, kommer bostadsstyrelsens och länsbostadsnämndernas möjligheter att under återstoden av innevarande budgetår meddela preliminära beslut om lån att bli betydligt utvidgade.» I det sista fallet spelar långivningen en viss roll medan det i det första fallet enbart är fråga om de reala resurserna. Även på denna punkt måste socialministern precisera sina uppgifter så att de, som skall verkställa byggena ute i landet, vet vad de har att rätta sig efter. Jag tror det är riktigt att både socialministern och den personal i departementet, som handlägger dessa ärenden, tänker på nödvändigheten av att kommunerna får klara och otvetydiga besked.

Socialministern framställer vidare förhållandet så, som om jag skulle ha ansett det anmärkningsvärt, att upphävandet av byggnadsregleringen kom i samband med åtstryppningen på kapitalmarknaden. Det har jag inte gjort, inte heller i interpellationen, men jag har sagt att det framstår som ganska egendomligt för många människor, som hoppats på att få bygga och som är inställda på att vända sig till staten för att få lån, att den ena handen upphäver byggnadsregleringen medan den andra stryper åt kapitalmarknaden. Det är ju så, att vi tack vare den bostadspolitik som förts kommit dithän, att den som nu skall bygga är helt inställd på att gå till bostadsstyrelsen i stället för att skaffa pengarna själv — jag följder icke något omdöme härom, jag konstaterar faktum.

Socialministern väntade sig tydligen att kommunerna skulle i stor utsträckning släppa till medel omedelbart och att därav skulle följa en ansvällning av byggena. Jag tror inte att någon ansvarskännande kommun snuddat vid den tanken. Är det något man har vant

Lån ur fonden för bostadsbyggande samt svar på interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

sig vid i kommunerna, så är det att gå försiktigt fram när det gäller att bygga. Så är det åtminstone i de kommuner som jag känner till. Man har velat ha så pass tillgång på bostäder, att man trots att de är dyra ändock kan hyra ut lägenheterna. På den punkten kan man säkert vara lugn. Detta ger emellertid en förklaring till de övertoner man tagit till från myndigheternas sida, då det gällt att plötsligt åstadkomma ett stopp.

Till sist vill jag bara säga ett par ord om de intressanta siffror socialministern lämnade angående industrikvoten. Han sade att denna redan är »uppspisad» med 85 procent. Jag är den förste att förstå att detta måste vara mycket bekymmersamt. Det understryker emellertid ytterligare vikten av att utnyttja den arbetskraft vi har. Det finns i alla fall 9 000 arbetslösa byggnadsarbetare. Låt vara att socialministern inte tycker den siffran är så stor och att inte heller byggnadsarbetarna är missbelättna. En kategori, som däremot med fog är missbelättna, är alla de bostadslösa, som i åratal stått i kö och väntat på att få tak över huvudet. Dagligen träffar man unga människor, som väntar på att få bostad för att kunna gifta sig.

Man måste ställa det kravet, att de myndigheter som handhar frågorna på detta område skall planera så att arbetskraften verkligen utnyttjas. Naturligtvis kan man inte vara orimlig och begära att den skall utnyttjas till 100 procent, men jag skulle gärna vilja ha ett svar på denna fråga: Vad gör man till exempel för att flytta över den arbetskraft, som för tillfället är tillgänglig i en mindre stad, till en större stad, där det behöver byggas? På den frågan, som jag ställt förut, har jag heller inte fått något svar. Denna sak blir ju mer aktuell i den mån som man får relativt fullbyggt i de mindre orterna. I vissa tätorter är det så, som socialministern vet, att tillgången på bostäder i stort sett motsvarar efterfrågan.

Man ställs då inför behovet att kunna flytta över arbetskraften till de platser där det fortfarande råder stor bostadslöshet. Jag tycker det är alldeles nödvändigt att då, låt vara att det är sent, börja planera en överflyttning, få ökad rörlighet.

Socialministern yttrar att igångsättningen varit så stor, att vi i sommar kan befara brist på murare i 23 län av 26. Men detta visar att igångsättningen varit så stor, att vi får full sysselsättning eller kanske överfull sysselsättning under sommarhalvåret. Jag frågar däremot om det inte hade varit möjligt och om man inte bör eftersträva, då man ändå har igångsättningen i sin hand, att fördela den så, att man kan utnyttja hela arbetskraften även under vinterhalvåret. Vi kan ju ändå bygga kanske inte lika billigt men dock med samma goda resultat under vinterhalvåret som under sommarhalvåret.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Eftersom herr Ståhl ändå har lagt ned så mycken ambition på att lära sig detta rätt svåra område, måste jag komma tillbaka och utveckla frågan om arbetskraften.

Herr Ståhl ställer den direkta frågan, om man gjort någonting för att förflytta arbetskraft från överskottsområden till bristområden. Ja, det har man visst gjort. Under hela den gångna vintern har det i Uppsala arbetat byggnadsarbetare som varje morgon rest från Enköping och åter på kvällen. Arbetsmarknadsstyrelsen har under de senaste månaderna haft diskussioner med arbetsmarknadens organisationer — man måste ju även beakta arbetsgivar-sidans intressen för att komma fram till den rörlighet som är nödvändig. Denna rörlighet var karakteristisk för branschen på 1930-talet men har under senare år varit ganska obefintlig. Dessa överläggningar pågår.

Att det ändå finns arbetslösa bygg-

Lån ur fonden för bostadsbyggande samt svar på interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

nadsarbetare i dag beror helt enkelt på att vi inte vill ha någon överansträngning under sommaren. Dessutom har den förstärkning av byggnadsarbetarkåren som ägt rum från 1953 till 1954 och som uppgår till 5 000—6 000 man praktiskt taget helt satts in bland grovarbetarna. Det är inte grovarbetarna som utgör flaskhalsen utan de yrkesutbildade arbetarna.

Det har under de senaste åren gjorts en hel del på detta område. Murare utbildas snabbare än förr. Man tar ut lärlingar direkt till byggnadsplatserna och låter dem bygga hus i stället för att mura och riva ned på verkstaden. Det har träffats en överenskommelse mellan fackförbunden om överföring av kvalificerade cementarbetare till murarfackförbundet för att man skall vidga den trånga sektorn. Jag tror således inte man kan säga att myndigheterna och verken legat stilla, utan de har drivit en mycket energisk verksamhet för att klara detta problem, vilket emellertid, som jag tidigare har sagt, inte kan klaras på en gång.

Visst kan man välja mellan att antingen sätta i gång en rad nya byggen och torka upp den grovarbetararbetslöshet som råder i dag och riskera överansträngning till sommaren eller att slå igen för att slippa överansträngning i sommar. Intet av dessa två alternativ är egentligen fördelaktigare än det arrangemang vi har valt.

Herr Ståhl säger vidare, att kommunalmännen begär besked om hur det blir med kördningen i bostadsstyrelsens lånegivning. Jag trodde jag hade svarat så klart och tydligt som man över huvud taget kan svara, när jag sade att bostadsstyrelsen får bedöma angelägenhetsgraden från tre synpunkter: sysselsättningen, saneringen och etappbyggelsen. Även om en kommun har klarat det formella och kommit in med sin låneansökan men har brist på folk, är det inte oriktigt om den får vänta och pengarna i stället används i en

kommun som har uppenbar arbetslöshet men som icke hunnit få in låneansökan. Detta är emellertid ingenting som vi godtar som ett permanent förhållande utan en övergångsföreteelse som vi får acceptera i dagens läge och för vilken sysselsättningen är helt avgörande.

Herr RUBBESTAD (bf):

Herr talman! Då herr Cassel ställde ett yrkande om avslag på utskottets utlåtande, känner jag mig föranlåten att säga ett par ord.

När utskottet har tillstyrkt den fullmakt som ligger i skrivsättet, har vi varit fullt medvetna om att vi utställer en växel som måste lösas. Vi har emellertid begränsat denna växel till ett visst belopp, nämligen 550 miljoner kronor. Vi förutsätter naturligtvis att det skall vara möjligt för Kungl. Maj:t att klara det väsentliga inom ramen av det av Kungl. Maj:t äskade anslaget 510 miljoner kronor. När utskottet likväl har tillstyrkt ett ökat anslag, har det emellertid uppställt vissa villkor, nämligen att Kungl. Maj:t skall ha befogenhet att utnyttja arbetskraftsresurserna på orter där bostadsbrist råder eller där det på grund av andra omständigheter är nödvändigt att utvidga ramen.

Jag tror att vi mycket väl utan vidare kan acceptera denna fullmakt som enligt vad utskottet föreslår skall ges Kungl. Maj:t, trots de farhågor som herr Cassel hyser. Jag tror att ytterst få personer kommer att känna sig besvärade därav.

Jag ber, herr talman, med dessa ord att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr WEDÉN (fp):

Herr talman! Jag vill fästa uppmärksamheten på att socialministern i sitt anförande till svar på vad jag för en liten stund sedan yttrade inte alls gick in på de omdömen, som jag fällde om hans i remissdebatten och till en del i statsverkspropositionen framlagda be-

Lån ur fonden för bostadsbyggande samt svar på interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

traktelser över riskerna för en allvarlig förlängning av byggnadstiderna. Jag sade också, att den ståndpunkt han där intog måste i sig innehålla en kritik mot arbetsmarknadsmyndigheterna för att de släppt fram en för stor igångsättning. Jag utvecklade sedan varför jag för min del icke ansåg att de farhågor, som herr Sträng hyste, var berättigade. Men jag vill med anledning av diskussionen mellan socialministern och herr Ståhl om arbetslösheten inom byggnadsfacken säga, att om igångsättningen tidigare hade varit mera restriktiv, tydligen i överensstämmelse med vad som varit socialministerns innersta önskan, skulle den nu föreliggande säsongarbetslösheten naturligtvis ha varit större än vad den är.

Socialministern säger att han icke har avsett att binda sig vid någon absolut fixerad siffra för bostadsproduktionen under 1954. Jag förstår naturligtvis att socialministern icke har avsett en sådan absolut bindning. Herr Sträng säger också att de kreditramar, och de låneanslag han har begärt skulle räcka för innevarande budgetår till påbörjande av 53 000 lägenheter och för nästa budgetår till 56 000 à 57 000 lägenheter.

Jag är ledsen att en del siffror måste verka litet oförståeliga för dem som inte följt debatten i detalj, därför att vi rör oss med beräkningar, som är grundade dels på kalenderår, dels på budgetår. Jag vill emellertid framhålla att beräkningen av det antal lägenheter, som socialministern här nämnde, är helt och hållet beroende på vilka antaganden man gör om proportionerna mellan flerfamiljshusbyggande och egnahemsbyggande. Det är svårt att här göra en mera exakt beräkning som socialministern vet. Jag vill därför endast helt kort och gott konstatera att socialministern fortfarande, liksom han har gjort i statsverkspropositionen, säger att han anser att det är rimligt att räkna med en bostadsproduktion av

ungefär 50 000 lägenheter under kalenderåret 1954.

Jag anser icke, herr socialminister, att det är rimligt att, med utgångspunkt från de föreliggande förutsättningarna och med de motiveringar, jag i korthet nyss antydde, räkna med en sådan stagnation i den produktionsökning, som har fortgått under de båda sista åren. Jag anser att det här finns skäl för statsmakterna att verkligen se till att de förefintliga resurserna blir effektivt tillvaratagna, alltså icke så att man åstadkommer stockningar och överfull sysselsättning, men så att man verkligen uppfyller andemeningen i statsmakternas tidigare löften.

Herr talman! När socialministern i förbifarten påpekade att statsutskottets ställningstagande nu innebär ett mera vidsträckt bemyndigande för Kungl. Maj:t och bostadsstyrelsen än vad som påyrkats i folkpartimotionen, skall jag gärna säga att varken socialministern eller vi har väl på ett tillfredsställande sätt vid tidpunkten för riksdagens början skådat in i framtiden. Men så långt kan väl ändå socialministern sträcka sig i erkännande åt oppositionen, att om han inte vill ge mer än betyget B? åt oss måste han sätta Bc för sig själv. Sedan kan herr statsrådet trösta sig med, att tydligen högern är ensam om att yrka bifall till hans proposition.

Herr CASSEL (h) kort genmäle:

Herr talman! Ställningstagandet gäller framför allt en ordningsfråga. Vad jag menar är, att det i ett fall som det förevarande bör gå till på sådant sätt, att riksdagens samtliga ledamöter och inte bara ett fåtal invigda i statsutskottet skall kunna följa vad som händer. De äskanden som emanera från Kungl. Maj:t skall komma, som först har skett, i form av en proposition, och den propositionen skall behandlas i statsutskottet på ett sätt som gör att man kan se hur det har gått till. Nu har Kungl.

Lån ur fonden för bostadsbyggande samt svar på interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

Maj:ts äskande inte bara utformats i propositionen, utan vid sidan därav har Kungl. Maj:t under hand låtit utskottet förstå att Kungl. Maj:t behöver mera pengar. Det tycker jag inte är en ur riksdagens synpunkt fullt tillfredsställande ordning. Det rejäla är väl att Kungl. Maj:t gör sin framställning i propositionform och får svar på sin framställning från statsutskottet, och ett entydigt svar.

Nu hör jag från herr Rubbestad, att jag skall läsa 550 miljoner och inte 510, trots att det står 510 i propositionen. Det är möjligt att det skall vara så. Om Kungl. Maj:t behöver mera pengar, och det tror jag visst, att Kungl. Maj:t kommer att behöva — jag måste ärligt säga, att jag tycker att 30 miljoner kronor inte var så värst mycket i det här sammanhanget — är det väl rimligt, att Kungl. Maj:t kommer tillbaka och säger, att det och det har inträffat, och därför behöver vi vidgade bemyndiganden. Då har riksdagens samtliga ledamöter och även jag tillfälle att ta del av Kungl. Maj:ts yrkanden och tillfälle att göra oss förtrogna med de förhållanden som ligger till grund för dessa yrkanden. Det är egentligen det jag velat fästa uppmärksamheten på.

Herr RUBBESTAD (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag vet inte om herr Cassel har tjänstgjort i statsutskottet. (Herr Cassel: Nej.) Jaså inte. Om han hade gjort det, skulle han vara medveten om att det många gånger händer, att utskottet på grund av särskilda omständigheter kan ändra på Kungl. Maj:ts förslag beträffande anslag. Det kan föreligga motioner eller det kan komma upplysningar från departementet, som gör att man ändrar på Kungl. Maj:ts förslag, och det är detta som har inträffat i detta fall. Här har utskottet i anledning av framställningar genom motioner men även genom andra upplysningar gett en fullmakt som går vidare än vad Kungl. Maj:t begärt. Men naturligtvis förutsätter ut-

skottet, och jag förmodar riksdagen menar detsamma, att Kungl. Maj:t vid nästkommande riksdag skall redovisa för hur mycket som har tagits i anspråk av denna fullmakt. Det sker alltså i vanlig ordning godkännande och beviljande av det anslag som då tagits i anspråk. Det är den vanliga formen, och jag tycker inte att detta alltför mycket avviker från vad som brukar ske.

Herr ANDERSSON i Dunker (bf):

Herr talman! När jag hörde herr Ståhls och herr Wedéns anföranden och vilken energi de lägger ned på att klandra den nuvarande bostadspolitiken vad gäller bygghuset, så måste jag säga, att de uppenbarligen inte vill förstå läget och vilka konsekvenser det skulle få, om vid nuvarande tidpunkt på året byggnadsarbetarkåren hade sysselsättning till låt oss säga 95, 98 eller 100 procent. Det skulle bli precis så som socialministern här framhållit, att när vi kommer fram till våren och sommaren skulle det bli en oerhörd press på den gruppen av arbetare. Det skulle bli en sugning in till städer och samhällen, där man betalar högre löner och högre ackord för byggnadsarbetarna, en sugning från landsbygden, som skulle medföra att praktiskt taget ingen bygghuset kunde äga rum där under sommaren. Är det så man vill ha det? Vi skall inte få bygga, förbättra och modernisera bostäder, inte få bygga skolor och ålderdomshem eller rationalisera och modernisera våra ekonomibyggnader vid jordbruket, därför att så många byggnadsarbetare som över huvud taget finns skall sysselsättas med bygghuset i städer och samhällen. Jag har fått det bestämda intrycket, att man blankt struntar i hur vi har det på landsbygden, bara man kunde få möjlighet att bygga mer i städer och samhällen. Herr talman! En sådan politik från statsmakernas sida vill åtminstone inte jag vara med om.

Lån ur fonden för bostadsbyggande samt svar på interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

Herr STÅHL (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Andersson i Dunker säger att han har fått det bestämda intrycket att de som inte är nöjda med de relativt höga arbetslöshetssiffrorna i byggnadsfacket totalt struntar i hur man får det på landsbygden med reparationer och förbättringar. Jag kan inte hjälpa att herr Andersson i Dunker har fått det intrycket, ty vad människor får för intryck beror på så många saker. Men jag vill i varje fall konstatera att det inte kan ha funnits något i herr Wedéns och mina anföranden som kunnat vara anledning till att herr Andersson i Dunker har fått detta intryck. Vad vi har begärt är ju, att arbetskraften skall sysselsättas och att den skall göras rörlig, d. v. s. att den även skall kunna gripa in på landsbygden, när landsbygden behöver det. Jag vet det kanske inte lika bra som herr Andersson i Dunker men jag vet ändå fuller väl att det även på landsbygden finns stort behov av byggnadsarbetskraft. Vad vi begär är att sysselsätta arbetskraften och att få den mer tillgänglig genom ökad rörlighet.

Herr HANSSON i Skegrie (bf):

Herr talman! Jag skall inte lägga mig i denna fråga i annan mån än att jag ställer mig litet frågande till herr Ståhls resonemang. Herr Ståhl har först anmärkt på att det har igångsatts många byggen utan att preliminära låneansökningar har kommit in. Detta är riktigt. Men att så blev förhållandet berodde därpå, herr Ståhl, att det kom anmälningar från arbetsmarknadsorganen till bostadsstyrelsen, där man sade, att nu finns det så och så många tusen arbetslösa byggnadsarbetare och nu vill vi sätta dem i arbete med byggnadsarbeten. Då förhörde sig bostadsstyrelsen hos dem som skulle bygga, och man fick det beskedet, att dessa inte kunde komma in med låneansökningar ännu på en två eller tre månader. Man stod då inför den situationen, att man antingen skulle låta dessa arbetare gå ar-

betslösa i väntan på att få in dessa låneansökningar eller också skulle man sätta i gång med byggena utan att vänta på låneansökningarna. Herr Ståhl har alltså kritiserat detta, att man satt i gång byggena utan att preliminära låneansökningar kommit in. Sedan har herr Ståhl kritiserat att det finns arbetslösa byggnadsarbetare. Ja, om man vill, som herr Ståhl, när han kritiserar igångsättningen, vänta med denna tills de preliminära ansökningarna kommit in, får man nog ta risken av arbetslöshet. Herr Ståhl kritiserar alltså båda delarna, både att man sätter i gång byggena för att slippa arbetslöshet och att man har arbetslöshet därför att man inte har lämnat in preliminära ansökningar och inte velat sätta i gång dem förutan.

Herr STÅHL (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill till herr Hansson i Skegrie bara säga att min ganska mångåriga erfarenhet från ett förmedlingsorgan sagt mig, att man relativt väl känner till hur man har det med byggnadsarbetskraften på en ort. Man vet när ett visst bygge blir färdigt, när det lösgörs så och så många murare, byggnadssnickare o. s. v. och att man därigenom, om man planerar grundligt och omsorgsfullt, skall kunna mata in bygge för bygge så att man får en ganska jämn ström. När det sedan uppstår luckor, vilket det självfallet gör, då känner man till reparationsbehov o. d. som kan tjäna som sysselsättningsreserv.

Jag tror att det inte är så omöjligt att åstadkomma en sådan anordning, som herr Hansson i Skegrie säger, men det förutsätter självfallet medverkan även från de kommunala instansernas sida. Emellertid vill jag fästa herr Hanssons uppmärksamhet på att det inte är jag som ursprungligen har kommit med kritik på denna punkt. Det är socialministern, som i sitt svar redan tidigare har riktat kritik mot denna praxis, nämligen att sätta i gång byggen, innan preliminärt tillstånd beviljats. Jag har inte

Lån ur fonden för bostadsbyggande samt svar på interpellation ang. »kreditstoppet» på bostadsmarknaden.

tagit avstånd från denna praxis, det erkänner jag. Vad jag åsyftar är att man genom bättre samverkan än hittills mellan kommunala instanser och de statliga organen skall skapa ett smidigare utnyttjande av den befintliga arbetskraften.

Herr ANDERSSON i Dunker (bf) kort genmäle:

Herr talman! Det råder ingen som helst tvekan om att den politik, som herrarna Ståhl och Wedén rekommenderat, skulle få de konsekvenser, som jag nämnde, om den tillämpades. Jag tror nog att, om man som herr Ståhl sade, kunde göra byggnadsarbetarkåren mera rörlig, så skulle den också kunna sättas in på landsbygden. Men jag är övertygad om, att herr Ståhl med all sin energi inte skulle få en enda byggnadsarbetare ifrån staden ut på landsbygden, så länge det finnes full sysselsättning för honom i staden. Landsbygden finge säkert vara utan.

Herr WEDÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Eftersom herr Andersson i Dunker tydligt envisas med att hävda den uppfattningen, att herr Ståhl och jag skulle ha talat för någon speciell slags utsvältning av landsbygden när det gäller byggnadsresurser, vill jag bara erinra herr Andersson i Dunker om att den politik, som för närvarande förs och som inte har mött någon invändning från någon sida, den har ju gynnat och helt frisläppt egnahemsbyggandet, vilket måste vara till förmån för landsbygden. Jag skall ärligt medge att jag många gånger har frågat mig om vi inte här kan befara en snedvridning. Riskerna finns. Men tills vidare får det gå som det går, det är vi eniga om. Då finns det ingen anledning för herr Andersson i Dunker att driva en sådan argumentation som han gör.

När det gäller frågan att göra arbetskraften mera rörlig har herr Andersson i Dunker anledning att ta ett samtal med

socialministern, som säkerligen är vilig att upplysa herr Andersson i Dunker om, hur utomordentligt viktigt det är att denna sak blir löst. Vad framför allt herr Ståhl här har sagt är att han har understrukt betydelsen av detta.

Herr ANDERSSON i Dunker (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag råkar tillhöra arbetsmarknadsstyrelsen och vet därför vilket utomordentligt arbete som arbetsmarknadsstyrelsen har lagt ned på att göra arbetskraften så rörlig som möjligt för att den skall kunna sättas in där den behövs. Detta, herr talman, hindrar emellertid inte att det är fullkomligt riktigt, som jag tidigare har sagt, att den politik, som herrarna rekommenderar, kommer att medföra ökad bygghet, alldeles särskilt i städer och samhällen, vilket ovillkorligen måste försvåra för oss på landsbygden att få nödvändiga byggnadsarbeten utförda.

Herr förste vice talmannen SKOGLUND (h):

Herr talman! Statsutskottet har i det ärende som här föreligger blivit ställt inför en ovanlig och icke önskvärd situation. Kungl. Maj:t har redan i propositionen anmält att bostadsstyrelsen icke iakttagit den av riksdagen och Kungl. Maj:t för budgetåret 1952/53 bestämda ramen för beviljande av preliminära lånebeslut, varigenom densamma kommit att överskridas, samt att förhållandet icke har anmälts för Kungl. Maj:t.

Utskottet understryker nu att det finner det anmärkningsvärt att bostadsstyrelsen icke tidigare än som skett för Kungl. Maj:t anmält behovet av vidgad ram för den preliminära lånegivningen o. s. v. Det är faktiskt en tvångssituation som har uppstått genom att det har tillgått på sådant sätt, och det har medfört att statsutskottet kanske också har gått ifrån de vanliga formerna och

Begränsning av rätten till fri avskrivning å inventarier vid 1955 års inkomsttaxering m. m.

givit socialministern en utvidgad fullmakt.

Jag anser inte att det är en form som man bör använda i fortsättningen, men det har skett i det här fallet, och jag tror vi kan godtaga utskottsutlåtandet utan alltför stor våda.

Herr WEDÉN (fp):

Herr talman! Jag vill fråga herr Andersson i Dunker, om han i arbetsmarknadsstyrelsen, som han nyss nämnde att han var ledamot av, har reserverat sig mot de ansträngningar, som nu göres för att åstadkomma ökad rörlighet hos arbetskraften i byggnadsfacken? Det är ett problem, som socialministern Sträng och herr Ståhl här har diskuterat och som arbetsmarknadsstyrelsen också är inne på. Där har socialministern — att döma av hans yttranden — och herr Ståhl och jag samma principiella uppfattning. Om herr Andersson i Dunker icke i arbetsmarknadsstyrelsen har hävdad någon annan mening har han heller ingen anledning att komma med någon kritik emot oss i denna fråga.

Herr ANDERSSON i Dunker (bf):

Herr talman! Jag har absolut inte haft någon anledning att reservera mig mot några sådana åtgärder från arbetsmarknadsstyrelsens sida. Vi har varit fullt överens därvidlag. Jag kan tala om för kammarens ledamöter att vi har försökt göra arbetskraften inom landet så rörlig som möjligt, och vi har även, när behov förefunnits och möjligheter därtill förelegat, importerat arbetskraft, framför allt murare, från Tyskland, Danmark och Norge. Vi har verkligen gjort vad som varit tänkbart och möjligt för att anskaffa arbetskraft. Men det torde inte ligga inom möjligheternas gränser för arbetsmarknadsstyrelsen att tvångsvis ta exempelvis murare och snickare från deras arbeten i staden, så länge de har full sysselsättning

där, och skicka ut dem på landsbygden. Inte ens herr Wedén med sin utomordentliga energi lär kunna förmå några byggnadsarbetare i Stockholm eller Eskilstuna att ge sig ut på landsbygden, så länge de har full sysselsättning i den stad, där de arbetar.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till det av herr Cassel under överläggningen framställda yrkandet; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde; och

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11.

Begränsning av rätten till fri avskrivning å inventarier vid 1955 års inkomsttaxering m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid 1955 års inkomsttaxering, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Begränsning av rätten till fri avskrivning å inventarier vid 1955 års inkomsttaxering m. m.

I en den 4 januari 1954 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 17, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till förordning om begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid 1955 års inkomsttaxering, m. m.

I propositionen hade föreslagits, att gällande inskränkningar i rätten till avdrag vid taxering för avskrivning å inventarier samt för avsättning till stiftelser och investeringsfonder skulle gälla jämväl för beskattningsåret 1954; under åren 1952—1954 anskaffade inventarier skulle få avskrivas med högst 20 procent vid 1955 års taxering. Fri avskrivning å äldre inventarier, den s. k. nettometoden och övriga speciella möjligheter till extra avskrivningar avsågos fortfarande skola gälla.

Till utskottets behandling hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 110 av herr *Lindblom m. fl.* och II: 139 av herr *Ohlin m. fl.*, vari hemställts att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 17 med förslag till förordning om begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid 1955 års inkomsttaxering, m. m.; samt

2) de likalydande motionerna I: 322 av herr *Ewerlöf m. fl.* och II: 441 av herr *Hjalmarson m. fl.*, vari hemställts att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 17, eller, därest detta yrkande icke skulle bifallas, att riksdagen vid behandling av nämnda proposition för sin del måtte besluta, att 2, 3 och 6 §§ förordningen om begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid 1955 års inkomsttaxering, m. m. skulle erhålla i motionerna angiven lydelse.

I det vid propositionen fogade förslaget till förordning om begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid 1955 års inkomsttaxering, m. m. hade 1 och 2 §§ följande lydelse:

1 §.

Beträffande skattskyldig, som jämlikt punkt 4 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen berättigats att tills vidare åtnjuta avdrag för värdeminskning å maskiner eller andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier i enlighet med de i räkenskaperna gjorda avskrivningarna (*fri avskrivning*), skall under det beskattningsår, för vilket taxering till inkomstskatt verkställs i första instans år 1955 (*beskattningsåret 1954*), gälla vad nedan i andra stycket samt i 2—8 §§ sägs.

Vad i sistnämnda paragrafer stadgas angående maskiner eller andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier har icke avseende å inventarier med en beräknad varaktighetstid av högst tre år samt ej heller å sådana inventarier, vilkas värde vid fastighetstaxeringen inräknas i byggnadsvärdet men ej utföres såsom särskilt maskinvärde.

2 §.

Under beskattningsåret 1954 må avdrag för värdeminskning å inventarier, som anskaffats under beskattningsåren 1952—1954, åtnjutas med högst tjugoprocent för år räknat av inventariernas anskaffningsvärde.

Föreligger beträffande inventarier, anskaffade under beskattningsåren 1952 och 1953, sådant fall, att avdrag enligt 2 § förordningen den 6 juni 1952, nr 380, skolat jämlikt bestämmelserna i 3—5 §§ samma förordning beräknas på annat belopp än anskaffningsvärdet, skall samma belopp anses såsom anskaffningsvärde enligt denna förordning.

Vad i första stycket sägs skall gälla

Begränsning av rätten till fri avskrivning å inventarier vid 1955 års inkomsttaxering m. m.

oavsett när under beskattningsåret inventarierna anskaffats.

Har skattskyldig under beskattningsåret 1952 eller 1953 icke tillgodofört sig eller icke helt tillgodofört sig avdrag som i 2 § nyssnämnda förordning den 6 juni 1952 sägs, må resterande avdrag åtnjutas under beskattningsåret 1954.

I motionerna I: 322 och II: 441 hade som alternativ till avslagsyrkandet förslagits följande lydelse av 2 § i förordningsförslaget:

§ 2.

Under beskattningsåret 1954 må avdrag för värdeminskning å inventarier, som anskaffats under beskattningsåren 1953 eller 1954, åtnjutas med högst tjugoprocent för år räknat av inventariernas anskaffningsvärde.

Föreligger beträffande inventarier, anskaffade under beskattningsåret 1953, sådant fall, att avdrag — — — enligt denna förordning.

Vad i första — — — anskaffats.

Har skattskyldig under beskattningsåret 1953 icke tillgodofört sig — — — beskattningsåret 1954.

Utskottet hemställde,

1) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 17 samt med avslag å de likalydande motionerna I: 110 av herr Lindblom m. fl. och II: 139 av herr Ohlin m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 322 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 441 av herr Hjalmarson m. fl., sistnämnda motioner i vad avser yrkandet om avslag å propositionen, antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid 1955 års inkomsttaxering, m. m.; samt

2) att de likalydande motionerna I: 322 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 441 av herr Hjalmarson m. fl., i vad avser yrkandet om vissa ändringar i det med propositionen framlagda författnings-

förslaget, måtte av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Velander, Söderquist, Anders Johansson, Kristensson* i Osby, *Sjölin, Strandh* och *Nilsson* i Svalöv, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 110 av herr Lindblom m. fl. och II: 139 av herr Ohlin m. fl. samt de likalydande motionerna I: 322 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 441 av herr Hjalmarson m. fl., avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 17.

II) av herrar *Velander, Söderquist, Anders Johansson, Kristensson* i Osby, *Sjölin, Strandh* och *Nilsson* i Svalöv, vilka, därest förevarande proposition icke skulle av riksdagen avslås, ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 17 icke kunnat av riksdagen oförändrad antagas samt med bifall till de likalydande motionerna I: 322 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 441 av herr Hjalmarson m. fl., i vad avser yrkandet om vissa ändringar i det föreliggande författningsförslaget, antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid 1955 års inkomsttaxering, m. m., med de ändringar, att 2, 3, och 6 §§ skulle erhålla i reservationen angiven lydelse.

För 2 § hade i denna reservation förslagits följande lydelse:

2 §.

Under beskattningsåret 1954 må avdrag för värdeminskning å inventarier, som anskaffats under beskattningsåren 1953 eller 1954, åtnjutas med högst tjugoprocent för år räknat av inventariernas anskaffningsvärde.

Föreligger beträffande inventarier, anskaffade under beskattningsåret 1953, sådant fall, att avdrag — — — enligt denna förordning.

Begränsning av rätten till fri avskrivning å inventarier vid 1955 års inkomsttaxering m. m.

Vad i första — — — anskaffats.

Har skattskyldig under beskattningsåret 1953 icke tillgodofört sig — — — beskattningsåret 1954.

I avseende å föredragningsordningen lämnades på begäran ordet till

Herr OLSSON i Gävle (s), som anförde:

Herr talman! I avseende å föredragningen av bevillningsutskottets betänkande nr 11 får jag hemställa,

att detsamma må företagas till avgörande på det sätt, att först föredrages Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förordningsförslag, i den mån så erfordras, paragrafvis med slutbestämmelser, ingress och rubrik sist, varefter utskottets hemställan föredrages;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta betänkandet i dess helhet; samt

att författningstext ej må behöva uppläsa i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Kammaren biföll detta förslag.

I enlighet härmed föredrogos nu *Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag till förordning om begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid 1955 års inkomsttaxering, m. m.*

Efter föredragning av 1 § yttrade:

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! När man varit med om utskottsbehandlingen av Kungl. Maj:ts prop. nr 17, som vi nu här i dag behandlar i kammaren, så har det varit några frågor som ständigt och jämt velat tränga sig fram. Bland annat har man frågat sig: Har vi nått samhälls-ekonomisk balans eller ej? Såväl i tal som i skrift har vi många gånger under det sista året från regeringen och från regeringspartierna fått såväl höra som läsa, att vi nått samhälls-ekonomisk ba-

lans tack vare den ekonomiska regleringspolitik som regeringen fört. Men när man nu allvar med detta sitt tal och ligger det verkligen så till som från regeringspartierna säges, så kommer en annan fråga: Varför då fortsätta med regleringar och med viss speciallagstiftning på skatternas område, som kommit till då den samhälls-ekonomiska balansen på allvar var ur jämnvikt? Frågorna har ställts i utskottet, men svaren har icke blivit klara. Icke heller syns de mig klart besvarade i utskottsbetänkandet. Möjligen kan frågorna bli klart besvarade här i dag.

Då lagen om begränsning i den fria avskrivningsrätten år 1952 antogs av riksdagen fick nog de fiesta den uppfattningen att lagen skulle gälla två år, och sedan skulle det icke bli tal om någon förlängning av densamma. I propositionen nr 200 år 1952 förklarades nämligen, att lagen avsåg tillfälliga bestämmelser, avsedda att gälla under samma tid som bestämmelserna om investeringsavgift och varulagervärderingen gällde. Gentemot de betänkligheter mot lagen som då framfördes från olika håll upprepades från finansministern, att det rörde sig om en tillfällig åtgärd. Även 1952 års bevillingsutskott underströk att det hela var en fråga om bestämmelser av rent tillfällig karaktär, vilka inginge som ett led i en av det rådande läget betingad ekonomisk politik. Allt detta ingav naturligtvis oss, som trodde på vad som sades i denna sak, den uppfattningen, att lagen skulle avvecklas i och med 1954 års taxering, d. v. s. i och med att investeringsavgiften och begränsningen i lagervärderingen försvann ur våra skattelagar. Att det icke bara var vi politiker från oppositionen som hade denna uppfattning, att lagen skulle försvinna efter de två åren för vilken den antogs, framgår av remissyttrandet över den skrivelse från företagsbeskattningskom-

Begränsning av rätten till fri avskrivning å inventarier vid 1955 års inkomsttaxering m. m.

mittén, som ligger till grund för propositionen. Så säger t. ex. överståthållarämbetet: »Förslaget att förlänga en från början såsom tillfällig angiven lagstiftning framstod för ämbetet såsom ur flera synpunkter mindre tillfredsställande.» Jag tror därför, herr talman, att vad finansministern sagt i sin proposition nr 17 av i år om att från statsmakernas sida inga utfästelser förekommit som gör att man behöver draga sig för att förlänga lagen icke tages på fullt allvar av dem som närmare studerat vad som förevarit då lagen tillkom 1952.

Varför är nu högern och folkpartiet samt dessutom en hel del hörda remissinstanser emot lagens förlängning? Jo, utöver att vi anser att näringslivets män bör veta vilka skatter de har att räkna med och att man alltså icke i onödan skall fatta beslut om tillfälliga skattelagar, så måste man dessutom ha klart för sig, att en begränsning i den fria avskrivningsrätten automatiskt innebär en skärpning av berörda företags beskattning. I anslutning härtill kommer man osökt in på 1947 års beslut rörande företagsbeskattningen. Alla var nog då i stort ense om att den beskattning som då beslutades för våra viktigaste juridiska personer var mycket hård men att den höga skatteprocenten fick ses i samband med den fria avskrivningsrätten. Vid ärendets behandling här i riksdagen underströk bl. a. dåvarande finansministern Wigforss, att om en bolagsskatt på 40 procent vore hög, så var de avskrivningsregler, som de svenska bolagen fick tillämpa, desto mildare och man fick — såsom han uttryckte sig — »väl väga det ena mot det andra». Det konstaterades även vid detta tillfälle av en utskottsmedlem från socialdemokraternas sida, att »den högre bolagsskatten är av beredning, regering och utskott motiverad med ständigt påvisande av att den fria avskrivningsrätten existerar».

Härav drog han den slutsatsen att om den vid någon senare tidpunkt skulle avlägsnas måste man taga upp hela frågan om bolagsbeskattningen i det sammanhanget. Ja, nu är vi där! Nu begränsas avskrivningsrätten — men hur är det med skattesatsen för företagen? Jo, den är densamma. Visserligen kan man säga, att frågan ligger under utredning, men ingen vet till vilket resultat utredningsmännen kommer. Följaktligen torde man med skäl kunna säga att här sker en kraftig skärpning av företagsbeskattningen på ett sätt som strider mot vad som tidigare sagts i denna sak. Förslaget som vi nu behandlar innebär en skatteskarpning. Dett kan ingen bestrida. Man kan då fråga sig: Kan denna skatteskarpning, tillkommen på en bakväg, vara försvarbar i en tid då vi kanske går mot försämrade konjunkturen för vårt näringsliv?

Jag vill i detta sammanhang endast peka på en sak som den har inverkan på och det är på vårt kostnadsläge. Företagens skärpta beskattning minskar deras möjligheter till de rationaliseringar som så väl behövs för att pressa ner vårt kostnadsläge, så att vi blir konkurrenskraftiga gent emot utlandet. Vi måste i nuvarande läge helt enkelt försöka bereda utrymme för kostnadssparande rationaliseringar. *Ett medel härtill är en sänkning av skatterna och icke en höjning av dem.*

Finansministern och bevillningsutskottets majoritet motiverar lagens förlängning dels med att den utgör ett komplement till kreditregleringen och dels med att det skulle medföra taxeringstekniska svårigheter att nu övergå till de ursprungliga bestämmelserna.

Enligt den första motiveringen är lagen sålunda riktad mot de s. k. självfinansierande företagen. Är det då icke anmärkningsvärt att man stiftar en lag som gäller en viss, jag skulle tro liten grupp men som utformas så att den ver-

Begränsning av rätten till fri avskrivning å inventarier vid 1955 års inkomsttaxering m. m.

kar över hela fältet. Så drabbas exempelvis alla våra ekonomiska föreningar inom jordbruket av denna lag. Inte tror jag att där finns en enda av dessa ekonomiska föreningar som är självfinansierande. Sveriges lantbruksförbund har också i sitt remissyttrande starkt framhållit detta. Man understryker att inskränkningen i den fria avskrivningsrätten är ett praktiskt hinder när det gäller förbilligandet av livsmedelsproduktionen jämte distributionen av jordbrukets och skogsbrukets produkter och förnödenheter. Det synes mig därför underligt att icke en enda röst från bondeförbundets sida vid ärendets behandling hitintills har höjts för avslag på en förlängning av lagen.

Bland bolagen är det säkerligen inte heller många som i dag är självfinansierande. Icke utdelade vinstmedel är nog ej av den storleksordningen att de, även om de skulle användas till nyinvesteringar, skulle inverka menligt på det ekonomiska läget. Vi måste också ha klart för oss att icke alla ej utdelade vinstmedel går till direkta investeringar. En del fonderas på sådant sätt att medlen är lätt tillgängliga i likvid form, då företagen förr eller senare kommer att arbeta under svårare förhållanden, och en stor del av vinstmedlen användes till välfärdsanordningar av olika slag, vilket framför allt är av betydelse för industriens anställda tjänstemän och arbetare. Jag tänker inte härvidlag bara på pensionsstiftelser — vilka för övrigt i det föreliggande förslaget fortfarande skall vara begränsade när det gäller avsättningen till desamma — utan även på sådant användningssätt som gör det möjligt för ett företag att inte vid första lilla bakslag i konjunkturen behöva friställa arbetare och tjänstemän.

Vidare vill jag framhålla att företag som är självfinansierande säkerligen i sin ledning har sådana personer som har ansvarskänsla och ekonomisk blick,

varför man inte behöver befara att vinstmedlen kastas ut på sådana saker som inte är nyttiga för företaget och för samhället. Det är därför också, anser jag, statsmakternas plikt att icke ingripa i deras handlande på ett sådant sätt att de kommer att känna sig ovissta inför framtiden. Denna ovisshet kommer lätt att framträda, då tillfälliga »krislagar» förlänges utan bärande motiveringar.

Som en andra motivering för lagens förlängning framhålles, »att avskrivningsreglernas framtida utformning för närvarande prövas av företagsbeskattningskommittén och att, därest ett eventuellt förslag från kommittén om någon form av permanent begränsning i avskrivningsrätten skulle av statsmakterna godtagas, ett mindre önskvärt alternerande mellan helt olika avskrivningsmetoder skulle bli följderna av en helt fri avskrivningsrätt under år 1954».

Det är alltså taxeringstekniska synpunkter som här kommer in i bilden. Frågan är då: Skulle ett eventuellt förslag om en permanent ändring i avskrivningsreglerna, som sedan godkändes av statsmakterna, få så svåra taxeringstekniska följder att vi fördenskull måste förlänga »krislagen» av år 1952? På denna fråga svarar bland annat kammarrätten *nej*. I sitt remissyttrande framhåller kammarrätten att den omständigheten, att företagen ett kommande beskattningsår skulle nödgas arbeta med olika avskrivningsunderlag, icke kunde betraktas som mera otillfredsställande än det läge som skulle uppstå, därest de permanenta reglerna bleve gällande rätt för beskattningsåret 1954 men efter företagsbeskattningskommitténs slutförande av utredningsuppdraget kort därefter ersattes med mera strikta avskrivningsregler. Detta kammarrättens yttrande torde vara tillräckligt för att visa att taxeringstekniska skäl ej motiverar lagens förlängning.

Såsom jag ser saken, herr talman, har

Begränsning av rätten till fri avskrivning å inventarier vid 1955 års inkomsttaxering m. m.

sålunda varken finansministern eller bevillningsutskottets majoritet presterat några bärande motiv för lagens förlängning. Jag ber därför få yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 17 i enlighet med vad som framgår av reservation nr 1 av herr Velander m. fl.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp):

Herr talman! Den fria avskrivningsrätten infördes genom beslut vid 1938 års riksdag. Avsikten var, att man skulle förenkla taxeringsförfarandet och vidare skänka ökade möjligheter åt företagen att konsolidera sin ställning — man skulle skapa möjligheter för dem att föra över vinst från det ena året till det andra och kvitta mellan vinst och förlust, när förlust uppstod. I flera länder har man en öppen kvittningsrätt mellan vinster och förluster, men i vårt land är detta alltså ordnat genom den fria avskrivningsrätten, vilken som sådan varit av betydelse för näringslivet, inte minst för konjunkturkänsliga företag.

Jag skulle tro att det i denna kammar — möjligen bortsett från kommunisterna — råder bara en enda mening om att den fria avskrivningsrätten spelat en mycket stor roll för näringslivets utveckling och att den varit av betydelse för förhållandena på arbetsplatsen och för att skapa tryggare anställningsvillkor. Det har emellertid talats åtskilligt om att missbruk förekommit. Jag tror att detta till viss del är riktigt; det har förekommit en användning av den fria avskrivningsrätten, som inte står i samklang med god köpmannased. Men då man bedömer denna sak bör man ta hänsyn till att företagsledningarna många gånger kan ha haft anledning att betrakta konjunkturen mörkare än vad den senare gestaltat sig. Jag skulle därför vilja säga, att även om

man kan peka på missbruk av den fria avskrivningsrätten, vilket jag som sagt medger har förekommit i någon utsträckning, så finns det fördenskull inte anledning att införa avskrivningsregler, som i hög grad minskar företagens möjligheter till konsolidering. Att denna konsolidering kan äga rum är ju av största betydelse för landets ekonomi.

Inom folkpartiet var vi år 1952 motståndare till den inskränkning i den fria avskrivningsrätten, som då infördes. Vi ansåg, att de skäl regeringen redovisade inte var tillräckligt starka. Regeringen sade, att den föreslagna inskränkningen var tillfällig och skulle anknyta till beskattningsåren 1952 och 1953. När regeringen nu vill förlänga den tillfälliga lagstiftningen måste jag för min del säga, att det är ett ganska rimligt krav vi reser när vi begär, att regeringen skall kunna hänvisa till minst lika vägande skäl som vid införandet av inskränkningen år 1952. Jag kan emellertid inte finna, att så är fallet.

1952 var huvudmotiveringen att konjunkturläget var sådant, att det behövdes en begränsning av investeringarna, vilket genom inskränkningen i avskrivningsrätten skulle kunna åstadkommas även för de företag som var självfinansierande eller hade mycket god likviditet och inte drabbades av kreditrestriktionerna. Man upprepar nu denna motivering och framhåller, att inskränkningen är en komplettering till kreditätstramningen. Man vill inte att företagen skall investera med hjälp av skattekrediter och detta är, säger man, huvudanledningen till förlängningen av lagstiftningen.

Jag kan inte finna annat än att konjunkturläget har förändrats avsevärt sedan 1952. Man talar nu mycket om att vi har samhällsekonomisk balans, och jag tror att detta omdöme är riktigt. Men ingen ansåg väl att vi i början av

Begränsning av rätten till fri avskrivning å inventarier vid 1955 års inkomsttaxering m. m.

1952 hade samhällsekonomisk balans. Till bilden hör, att tendensen till överinvesteringar inom industrien nu inte finns. Detta framgår i viss mån av siffrorna för affärsbankernas utlåning. Jag gör för min del gällande, att hotet mot penningvärdet för närvarande inte kommer från industriens investeringar. Å andra sidan måste man minnas, att det finns många investeringar inom industrien som är nödvändiga — nödvändiga därför att det gäller att hålla nere kostnadsläget, vilket måste ske för att de olika företagen skall kunna bestå i den allt hårdare konkurrensen.

Nils Västhagen har skrivit en bok om den fria avskrivningsrätten under åren 1938—1951. Jag tycker nog att hans framställning tyder på att man ofta i diskussionerna har benägenhet att överdriva de avskrivningar som är gjorda. Han har i denna bok också gått in på skattekreditens betydelse som finansieringsfaktor vid investeringarna. För att åstadkomma en jämförelse har han valt två olika jämförelselinjer. I det ena fallet räknar han med normala avskrivningar på anskaffningsvärdet — det normala motsvarar i detta fall ungefär tio procent. Han har valt denna procentsats därför att den var vanlig på den tiden man inte hade den fria avskrivningsrätten. Han jämför alltså med omkring tio procent på anskaffningsvärdet, och han kommer då fram till det påståendet, att de företag som han har undersökt — det gäller 128 företag — genom skattekredit finansierat 11 till 14 procent av totalinvesteringarna under hela perioden. För åren 1949—51 skulle motsvarande procentsiffra vara 13 till 24. Räknar han med ett annat jämförelsematerial, som han får fram genom ungefär tio procents avskrivning på nuvärdet, så sjunker siffrorna för perioden 1938—1951 till mellan 2 och 8 och för åren 1949—1951 till mellan 7 och 18. Jag vet mycket väl att man kan plocka ut ett toppår, 1951, och säga, att

man då får en annan bild av läget. Men jag tror ändå, att vare sig man tar hänsyn till hela perioden eller väljer ut de år, som jag har angivit, 1949—1951, får man ändå det intrycket, att skattekrediten som finansieringsfaktor ofta nog överdrives. Jag vill när det gäller kreditpolitiken tillägga, att den är ett smidigare vapen i kampen mot inflationen än skattepolitiken.

Svensk sparbanksförening hör till remissinstanserna. Denna förening uttalar för sin del, att man inte i nuvarande konjunkturläge behöver det komplement som här föreslås till kreditpolitiken, och man tillägger, att den skärpta beskattningen innebär en skadlig och ingalunda eftersträvanvärd försvagning av företagen.

Men man har också ett skäl, som är sekundärt, nämligen att företagsbeskattningskommittén arbetar, och att detta ger anledning till att man inte bör återvända till den fria avskrivningsrätten för innevarande år. Om det nu vore så, att denna kommitté skulle komma att föreslå en fortsättning av nuvarande lagstiftning eller med andra ord en permanentning av den tillfälliga lagstiftningen, så kan jag förstå detta skäl. Men det är inte någon som hittills har gjort gällande, att man håller detta för troligt. Det kan väl vara lika tänkbart, att denna kommitté föreslår ett återinförande av den fria avskrivningsrätten, och då är det ju ur den synpunkten intet fel att införa den redan när det gäller beskattningsåret 1954. I varje fall måste man väl ändå säga, att det resultat, som företagsbeskattningskommittén kommer till, är höljt i dunkel. Skall man då låta detta okända bestämma över dagens lagstiftning? Jag finner inte detta riktigt.

I fråga om 1952 års beslut har med rätta tidigare vid en diskussion här i kammaren understrukits, att man då först beslöt och att utredningen sedan kom i andra hand. Det hade naturligt-

Begränsning av rätten till fri avskrivning å inventarier vid 1955 års inkomsttaxering m. m.

vis varit bättre, om man först hade utrett frågan och lagstiftningen sedan hade kommit.

Många av de avgivna remissvaren vänder sig mot denna förlängning av lagen. Jag vill erinra om Kooperativa förbundets remissvar och också om Sveriges lantbruksförbunds. I det senare säges, att denna inskränkning i den fria avskrivningsrätten hindrar konsolidering i de företag som ingår i jordbrukets föreningsrörelse. Men man säger också, att det finns ett samband mellan den fria avskrivningsrätten och den skattesats, som beslöts 1947, och man understryker, att tar man upp det ena, borde man också ta upp det andra. Jag tror för min del att detta samband bör bemärkas.

I fråga om pensionsstiftelserna vill jag endast erinra om vad kammarrätten säger, att man under goda år enligt dess uppfattning bör kunna samla i ladorna till de sämre åren. Vidare erinrar kammarrätten om att penningvärdeförsämringen har gjort, att det kräves större kapitalbelopp för att kunna motsvara de förpliktelser, som många gånger föreligga på detta område.

I fråga om investeringsfonderna säger arbetsmarknadsstyrelsen, att den finner det önskvärt, att denna investeringsreserv bibehålles och förstärkes.

Jag vill nu fästa uppmärksamheten på det förhållandet, att företagsbeskattningskommittén, som har framlagt detta förslag, inte var enhällig. Det fanns reservanter, som bland annat erinrade om att en förlängning av denna tillfälliga lagstiftning skulle innebära en skatteskärpning. Redan införandet av denna lagstiftning år 1952 innebar en skärpning av företagsbeskattningen, och en förlängning går vidare på den vägen. Varför? Jo, därför att i samma mån som tiden har löpt förbi åren 1952 och 1953, blir det avskrivningsmaterial, som

man har från tiden före 1952, allt mindre.

Vidare hade företagsbeskattningskommittén enligt direktiven inte till uppgift att skärpa företagsbeskattningen. Detta förslag som den framlägger innebär emellertid en sådan effekt. Men nu har reservanterna i utskottet kommit med det alternativa förslaget, som jag ber herrarna i majoriteten noga överväga, att om man inte vill gå med på ett avslag på propositionen, skall man ändå allvarligt begrunda om man inte borde släppa investeringarna under år 1952 fria från denna lagstiftning. Man kan visserligen säga, att individuellt blir det där inte rätt, och det är en riktig anmärkning, men generellt skulle det medverka till att denna förlängning inte skulle innebära en sådan skatteskärpning som den eljest utgör. Jag skulle gärna ha sett att i varje fall det tillmötesgåendet kunde ha gjorts från majoritetens sida.

Herr talman! Under återopande av dessa synpunkter ber jag att få yrka bifall till de reservationer som är avgivna av herr Velanders m. fl. och som går ut på i första hand avslag på propositionen, i andra hand en lagändring, innebärande att investeringar gjorda under beskattningsåret 1952 fritages från nu gällande inskränkningar i avskrivningsrätten.

Under detta anförande återtog herr talmannen ledningen av förhandlingarna.

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! Det förefaller mig som om det inte funnes någonting farligare i denna fråga än att den görs till en politisk fråga. Att döma av vad som har yttrats av reservanterna här och vad som har framgått av debatten i första kammaren är man faktiskt på marsch fram emot att göra den fria avskrivningen till en politisk fråga och där-

Begränsning av rätten till fri avskrivning å inventarier vid 1955 års inkomsttaxering m. m.

med enligt min uppfattning skada den sak man här säger sig vilja främja.

När jag hör med vilken tvärsäkerhet reservanterna i dag yttrar sig, då blickar jag tillbaka till år 1936. Jag är väl den ende i det här huset som nu är kvar från den kommitté som uppfann den fria avskrivningsrätten. Den kommittén var mycket försiktig i sitt uttalande, och det har även riksdagen varit vid varje tillfälle då denna fråga behandlats. 1938 års bevillningsutskott var lika försiktigt som 1936 års kommitté. Det kan väl inte vara beroende på att min gamle vän Ivar Anderson den gången satt i bevillningsutskottets ordförandestol och iakttog samma försiktighet som bevillningsutskottet gör i dag.

Bevillningsutskottet har sedan varit inne på denna fråga år 1948. Vid det tillfället sade utskottet, att det fanns åtskilligt att anmärka emot den tillämpning som hade skett på här ifrågavarande område. Utskottet gick ingalunda emot den fria avskrivningsrätten, men utskottet uttalade, att i fråga om det som från första början var meningen, nämligen att det skulle bli fråga ej blott om god köpmanssed, utan även om sunt affärsbruk, hade det brustit vid mer än ett tillfälle. Utskottet framhöll sedermera också, att den fria avskrivningsrätten hade använts överdrivet och att det vore nödvändigt att få en översyn av det hela.

Vår mening den gången och vår mening när vi i dag tar ställning till den framstöt som här har gjorts, ursprungligen från företagsbeskattningskommittén och sedermera genom Kungl. Maj:t och finansdepartementet, är att man måste ompröva hela detta problem. Det är inte säkert, herr Kristensson, att detta måste leda till en begränsning. Det är möjligt att det kan leda till ett nytt system, ty denna företagsbeskattningskommitté har ju till uppgift att granska hela företagsbeskattningen.

Jag tror att det är skäl i att riksdagen,

när vi i dag tar ställning till detta spörsmål, är lika försiktig som man var i den gamla, goda tiden, jag höll på att säga då även högermän och folkpartister var försiktiga i det här problemet. Låt oss avvakta det förslag som företagsbeskattningskommittén kan komma med!

Bevillningsutskottet har inte skrivit några direktiv, utan vägarna är fullkomligt öppna. Är det inte skäl i att man för att inte, som man här kan göra, förstöra möjligheterna för det svenska näringslivet, håller vägarna öppna för att bygga broar mellan olika meningsriktningar?

Det kanske är angenämt just nu att kunna tala om att man hävdar näringslivets intressen bäst genom att följa reservanterna. Jag är, herr talman, ingalunda övertygad om att så skulle vara fallet, och jag säger detta såsom en av dem som i denna kammare under de sista femton åren har talat för den fria avskrivningsrätten. Även om det som utskottet anförde 1952 kanske inte gäller med samma styrka i dag, så gäller det dock fortfarande. Om vi därtill lägger den framställning som här är gjord och det som under diskussionen i bevillningsutskottet har framgått beträffande företagsbeskattningskommitténs arbeten, nämligen att man med bestämdhet kan förvänta att kommittén i sommar framlägger ett förslag i fråga om företagsbeskattningen och den fria avskrivningsrätten, så talar väl alla skäl för att vi bör ställa oss avvaktande och låter det gälla som nu gäller genom 1952 års beslut. Sedan kan vi eventuellt nästa år ta upp frågan till förnyad prövning på ett sådant sätt, att vi kanske har utsikter att åstadkomma ett resultat, som inte är partipolitiskt färgat vare sig i den ena eller andra riktningen utan som enbart är till fördel för det svenska näringslivet och dem som där arbetar.

På detta sätt har jag betraktat denna

Begränsning av rätten till fri avskrivning å inventarier vid 1955 års inkomsttaxering m. m.

fråga, när jag har haft att ta ståndpunkt därtill, och jag vill uttala en förhoppning om att kammarens övriga ledamöter måtte ställa sig på ungefär samma linje. Efter vad jag erfarit har första kammaren nyss med 97 röster mot 38 bifallit bevillningsutskottets förslag.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets förslag i alla olika punkter.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Om det finns någon tvärsäkerhet i denna fråga, så tycker jag, herr Olsson i Gävle, att den finns på det håll, där man begärt en förlängning av lagstiftningen. Vi kanske inte bör diskutera den saken så mycket mer, men när herr Olsson talar om att vid införandet av den fria avskrivningsrätten var man på alla håll så försiktig, vill jag erinra om att sedan dess har vi ju haft tillfälle att pröva den fria avskrivningsrätten och har alltså nu helt andra möjligheter att bedöma den. Av docent Västhagens bok, som jag nyss omnämnde, framgår väl ändå att den fria avskrivningsrätten i stort sett inte har missbrukats, även om det, såsom jag tidigare medgivit, har kunnat förekomma vissa fall av missbruk.

Utan att gå närmare in på saken snuddade herr Olsson i Gävle vid vad som är huvudargumentet i denna fråga, nämligen att enligt företagsbeskattningskommittén och propositionen är de nuvarande konjunkturerna sådana, att man behöver ett skattepolitiskt komplement till kreditåtstramningen. Det är, herr Olsson i Gävle, den saken som majoriteten skall bevisa. Bevisbördan ligger på er sida, när ni kommer med detta påstående. Jag vore därför mycket tacksam, om herr Olsson i Gävle närmare ville uppehålla sig vid detta huvudargument, som väl måste tillmätas stor vikt när det gäller denna fråga.

Till sist skulle jag vilja till herr Olsson i Gävle ställa följande fråga: Om man medger att en förlängning av lagstiftningen innebär en skattesänkning, varför vill då inte herr Olsson gå med på att investeringarna under 1952 undantages från gällande bestämmelser på sätt som alternativt yrkas i reservationen?

Herr NILSSON i Svalöv (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Olsson i Gävle säger att vi skall akta oss för att göra det hela till en politisk fråga. Det är jag den förste att erkänna. Jag vågar dock påstå att högern inte vill göra denna sak till en partipolitisk fråga, men jag beklagar att socialdemokraterna och bondeförbundet som det synes mig har gjort det till en partipolitisk sak och varit ovanligt kungatrogna i denna sak.

Vidare framhöll herr Olsson att vi måste vara försiktiga i våra uttalanden, ty annars kanske vi mister hela stycket, ty den fria avskrivningsrätten har missbrukats. Ja, det har den. Men vi måste väl lagstifta för normala människor och inte för dem som representerar avarterna. Avarterna måste bromsas på annat sätt.

Herr Olsson menade också att vi borde invänta företagsbeskattningskommitténs förslag innan vi på allvar diskuterade den fria avskrivningens vara eller icke vara. Detta kan jag icke gå med på, ty när vi nu har en permanent lagstiftning i frågan, varför då inte använda den till dess att vi får förslaget ifrån företagsbeskattningskommittén?

Herr OLSSON i Gävle (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill säga till herr Kristensson, att vi har släppt hake efter hake och att om vi tar bort alla återhållande faktorer i detta sammanhang, kanske den där balansen, som t. o. m.

Begränsning av rätten till fri avskrivning å inventarier vid 1955 års inkomsttaxering m. m.

herr Kristensson nu skryter med, bara blir en saga. Vi har ju provat detta spörsmål många gånger och diskuterat det i denna kammare. Många högermän har erkänt alla de fall av missbruk som har förekommit, jag skall inte nämna några men det står ju tillräckligt där om i andra kammarens protokoll för de gångna åren. Sedan skulle det klä herr Kristensson att vara lika försiktig och omtänksam i detta fall som folkpartiledaren var 1936 när han hade att ta ståndpunkt till dessa problem. Herr Andersson i Rasjön var i detta fall lika förtänksam som någon av de andra ledamöterna i kommittén. Kommittén blev nämligen enhällig, men om man roar sig på detta sätt gång på gång kan det hända att man skapar ett sådant läge, att där man vill åstadkomma nytta, där gör man skada.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Olsson lämnade nog inte något bevis för att det konjunkturpolitiskt nu var samma läge som 1952. Mitt resonemang innebar ju, att man borde ha minst lika starka skäl vid en förlängning som då lagstiftningen kom till. 1952 skrev bevillningsutskottet att bestämmelserna var av rent tillfällig karaktär och ingick som ett led i en av det rådande läget betingad ekonomisk politik. I år säger man fortfarande att man »i nuvarande läge» kan vidhålla dessa inskränkningar. Är det då inte stor skillnad på det konjunkturpolitiska läget nu och 1952? Så långt jag känner förekommer det inga tendenser till överinvesteringar inom industrien för närvarande. Jag har frågat herr Olsson: Om man inte vill ha en skatteskärpning, varför går man då inte med i varje fall på det alternativa yrkande, som går ut på att lämna investeringarna under 1952 fria? Jag fick inte något svar på den frågan.

Herr NORDQVIST i Karlskoga (h):

Herr talman! Jag har inte någon större anledning att gå in på de rent ekonomiska aspekterna på frågan om den fria avskrivningsrätten. Det har redan talats och skrivits om den saken så mycket att i varje fall inte jag har något nytt att komma med för närvarande. Men jag har inte velat låta denna diskussion om den kungl. propositionen om begränsning av den fria avskrivningsrätten gå förbi utan att säga några ord, och detta trots de delvis mycket tankvärda saker som herr Olsson i Gävle nyss anförde.

Man tycker att näringslivet skulle kunna ha rätt att fordra en något rejälare behandling från statsmakternas sida. Vad som en gång utlovats och förklarats vara en förutsättning för vidtagandet av en viss åtgärd borde väl också respekteras. Det har, som både herr Nilsson i Svalöv och herr Kristensson i Osby framhållit, muntligen och skriftligen klart fastslagits, att bibehållandet av den fria avskrivningsrätten utgjorde en förutsättning för 1947 års skatteskärpning för företagen. Den avskrivningsrätten skulle, enligt vad som då sades från de mest auktoritativa håll, inte kunna rubbas med mindre företagsbeskattningen i sin helhet omprövades. Om vi hade den högsta bolagsbeskattningen i världen, hade vi ju å andra sidan också den bästa avskrivningsmöjligheten i världen, det ena fick så att säga ta ut det andra; så sade man klart och tydligt då. När det på hösten 1950 började gå rykten om att regeringen planerade en attack mot den fria avskrivningsrätten förklarade all sakkunskap, att det var fullständigt otänkbart med hänsyn till vad som förekommit 1947. Men trots allt kom så 1952 års lagstiftning.

Man kan kanske erkänna att situationer kan inträffa, inte bara vid krigsfara och liknande tillfällen, då det kan bli nödvändigt för statsmakterna att

Begränsning av rätten till fri avskrivning å inventarier vid 1955 års inkomsttaxering m. m.

stryka ett streck över vad som tidigare utlovats. Sedan är det en bedömningsfråga om inskränkningarna i den fria avskrivningsrätten på lång sikt var något verkligt tjänligt medel i kampen mot inflationen. Härom finns olika meningar, och det fanns säkert även inom industrien en och annan som ansåg att inskränkningen i den fria avskrivningsrätten år 1952 var en åtgärd som måste respekteras.

Det är emellertid svårare att finna resonans för en sådan uppfattning nu, när finansministern i propositionen förklarar, att läget blivit stabilare, men ändå begär att de tillfälliga inskränkningarna i avskrivningsmöjligheterna skall bibehållas. Det är alldeles omöjligt att kunna gå med på att i detta stabilare läge dra ett ännu tjockare streck än tidigare över 1947 års löften. Detta är i alla fall, som vi här hört upprepade gånger, förhållandet i propositionen nr 17. Där nöjer man sig inte med en tidigare skattes kärpning. Trots ökad stabilitet lägger man på en ytterligare skattes kärpning. 1953 hade vi den begränsade avskrivningsrätten endast på maskiner och inventarier som anskaffats de två senaste åren, d. v. s. 1952 och 1953. Enligt det nya förslaget skall emellertid inskränkningen gälla de tre senaste årens anskaffningar, således åren 1952, 1953 och 1954. Man frågar sig onekligen var logiken ligger när det gäller detta förslag.

I högermotionen nr 441 i andra kammaren av herr Hjalmarson m. fl. framhålls, att lagens skattes kärpande verkningar blir kännbarare ju flera års avskrivningar som blir berörda av lagen. För att lagen åtminstone inte utöver vad som är fallet ytterligare skall skärpa beskattningen för företagen föreslås alternativt i motionen, att det som finns kvar oavskrivet av maskiner och inventarier från beskattningsåret 1952 borde fritt få avskrivas vid 1955 års taxering i enlighet med den perma-

nenta lagstiftningen. Det är alltså en liten uppmjukning kan man säga i det nu föreliggande förslaget, och jag tillåter mig därför, herr talman, att för den händelse avslagsyrkandet från herr Nilsson i Svalöv inte skulle bifallas av kammaren, få yrka bifall till reservationen II av herr Velander m. fl.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD:

Herr talman! I denna diskussion har orden »utfästelser från statsmakternas sida» spelat en mycket framträdande roll. Jag måste för min del säga att jag inte kan finna annat än att oppositionen i hög grad överdriver denna fråga om utfästelser. Först menar man att det 1947 hade sagts, att man inte skulle gå in på en förändring av den fria avskrivningsrätten med mindre det skedde en allmän översyn över företagsbeskattningen. Jag har inte varit med om att ge den utfästelsen, men har den givits så har den ju givits, och för min del skulle jag inte haft någonting emot, om det funnits några reella skäl därför, att det hade gjorts en sådan omprövning 1952. Hade man gjort det, då hade väl resultaten blivit — såvitt var och en nu kan finna — att skattesatsen icke hade blivit rubbad trots att avskrivningsrätten tillfälligt begränsades.

Det är klart att vi kunde göra det samma nu. Jag föreställer mig att resultatet skulle bli detsamma. Är det verkligen någon mening med att driva denna fråga om utfästelser så långt, att man låter hänsyn tagas till denna — som vi hela tiden sagt — tillfälliga begränsning? Alla vet att en kommitté arbetar. Den har lovat att komma med sitt betänkande i sommar, och det finns därför förutsättningar för att riksdagen får behandla hela företagsbeskattningen nästa år. Då kommer — det försäkrar jag — den prövning att ske, som utlovades år 1947. Det kommer inte att bli något avsteg från den utfästelsen.

Begränsning av rätten till fri avskrivning å inventarier vid 1955 års inkomsttaxering m. m.

Denna utfästelse innebar emellertid ingenting annat än att man i ett sammanhang, där man tänker beröra avskrivningsrätten, också skall pröva skattesatsen. Det finnes ingen utfästelse om att skattesatsen skall sänkas. Det måste bli beroende av riksdagens beslut. Ingen har tänkt beröva riksdagen ensamrätten att besluta i skattefrågor.

Man säger vidare — jag tror att det var herr Nilsson i Svalöv — att denna anordning var knuten till investeringsavgiften. Var och en vet väl att det inte alls var något tal om en begränsning av den fria avskrivningsrätten, när investeringsavgiften beslöts. Den kom som en följd av kreditbegränsningen, där man ville skapa en broms för investeringar via företagens likvida medel så att bromsen inte allenast skulle sättas in mot de investeringar som skedde lånevägen. Det finns därför inte ett sådant starkt samband mellan investeringsavgiften och denna anordning, som man här velat göra gällande.

Enligt min och regeringens i övrigt uppfattning — och även enligt många andras uppfattning — är det visserligen sant, att vi nu har en stabiliserad konjunktur, men det beror ju i viss mån på vår egen politik om den skall fortsätta. Därför får vi ha litet bromsar här och där. Vi har inte tänkt att pruta av på den kreditbegränsning som uppstår genom kravet på att bankernas likviditet skall hållas hög. Det är väl då också ganska naturligt att detta komplement, som gäller de likvida medlen hos företagen, får vara kvar.

Herr Kristensson har sagt, att bevisbördan i fråga om behovet åligger oss. Han har två gånger sagt att företagets intresse för investeringar icke har ökat. Jag vill gärna medge, att när oppositionspartierna skrev sina motioner var det i nivå med känslorna hos stora delar av företagsamheten att se rätt pessimistiskt på utvecklingen. Den situationen föreligger emellertid icke i dag. Jag

tror tvärtom, att det finns tro på en ganska hög konjunktur. Det har den sista månaden visat sig att industriens intresse av att erhålla byggnadstillstånd har ökat så starkt, att vi redan nu har intecknat 85 procent av industriens hela byggnadskvot. Det är därför enligt vår mening fullt befogat att bibehålla detta medel ett år till.

Jag kan inte förstå, att folkpartiet lägger så stor vikt vid denna sak. Om jag inte minns fel, står det i dess skattemotion, att det här är fråga om en statsinkomst på något tiotal miljoner kronor. Har man den uppfattningen — vilken jag anser är felaktig — är det ju betydelselöst för såväl företagen som staten, och hur man då kan göra så mycket väsen av så litet ull, kan jag inte förstå. Enligt min uppfattning har saken större betydelse, och det är därför som jag föreslagit denna förlängning.

Det finns ett sekundärt skäl också. Hur mycket herr Kristensson än hänvisar till herr Västhagen är det nog ändå så, att den fria avskrivningsrätten haft sina avarter och framför allt medfört stor osmidighet med hänsyn till konjunkturen. Det är därför enligt min mening ganska naturligt, att man nu försöker finna modifikationer. Hur dessa kommer att se ut vet jag inte, men jag vet, att företagsbeskattningskommittén, som i vissa delar befinner sig nära herr Kristensson, har sina funderingar härom.

Om kommittén skulle föreslå och statsmakterna besluta ett återinförande av den fria avskrivningsrätten i dess gamla skick, skulle man inte behöva vänta. Jag skulle dock icke föreställa mig, att detta är säkert. Det finns mycket som tyder på att kommittén tvärtom kommer att föreslå modifikationer, och i så fall är det inte lämpligt att nu återinföra den fria avskrivningsrätten. Om denna införes skulle vissa företag kunna göra mycket långt gående avskrivningar. Genomföres sedan ett förslag om

Begränsning av rätten till fri avskrivning å inventarier vid 1955 års inkomsttaxering m. m.

modifikationer, skulle detta icke kunna tillämpas på ett sådant företag på många år, och det kan väl ändå inte vara meningen. Om man vill, att ett eventuellt nytt system skall kunna verka tämligen snabbt, är det därför enligt min mening inte rimligt att för detta år övergå till den fria avskrivningen. Detta är även ett skäl som talar mot herr Nordqvists förslag att nu flytta 1952 års avskrivningar utanför linjen. Det skulle innebära, att vissa företag på en gång skulle kunna göra avskrivningar till 60 procent.

Jag tror för min del inte, att detta förslag åsidosätter några utfästelser som riksdagen har givit och inte heller, att det är av någon prejudicerande betydelse för vad som komma skall. Det har emellertid betydelse av konjunkturpolitiska skäl och ur den synpunkten, att man inte bör gå ett kommande förslag i förväg. Därför tror jag att det är klokt att godtaga det. Jag kan emellertid förstå herr Nilssons i Svalöv bekymrade uttalande att socialdemokrater och bondeförbundare är så kungatrogna: det är givetvis mycket ledsamt för en högerman att inte kunna vara så kungatrogen.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Som jag nämnt tidigare ligger bevisbördan i fråga om sambandet mellan konjunkturerna och denna åtgärd på regeringen och utskottsmajoriteten. När finansministern besvarade detta, sade han att jag hade talat om att det icke förelåg något ökat investeringsintresse från industriens sida. Vad jag sade var emellertid att det för närvarande icke var någon tendens till överinvesteringar inom industrien, och det står jag fast vid. Finansministern sade, att industrien under den sista månaden har visat ett ökat intresse för byggnadstillstånd. Jag skulle vilja fästa hans uppmärksamhet på att den fria avskrivningsrätten gäller icke byggnader-

na utan maskinerna. Att man får byggnadstillstånd i år medför icke nödvändigtvis att man även måste köpa maskiner eller få dem levererade i år och därigenom få avskrivningsobjekt. Man kan även bygga nya hus för gamla maskiner.

Finansministern sade vidare, att ett återinförande av den fria avskrivningsrätten enligt folkpartiets skattemotion skulle medföra ett inkomstbortfall på något tiotal miljoner kronor.

Varför citerar inte finansministern motionen rätt? Där står »några tiotal miljoner», och det är väl påtaglig skillnad mellan »något» och »några». Nu menar finansministern, att summan är relativt liten från samhällets synpunkt, även om det gäller några tiotal miljoner. Men jag vill då säga, att detta är en stor fråga för många företag, och det är nödvändigt att tänka på de enskilda företagen.

Det är över huvud taget utomordentligt svårt för finansministern, för mig eller för vem som helst att beräkna vad den fria avskrivningsrätten betyder för skatteutfallet, men jag vill fråga finansministern: Om vi nu inte haft denna lag från 1952, hade finansministern då betraktat konjunkturläget för dagen så, att man skulle införa lagen? Man bör väl fordra minst lika vägande skäl för en förlängning nu som för lagens införande 1952.

Jag vill vidare säga, att en ändring av avskrivningsreglerna nog får en mycket snar verkan, eftersom den i viss mån påverkar nyanskaffningen. Jag förstår inte finansministerns resonemang när han säger, att det kommer att dröja länge innan verkningarna framträder.

Skattekommitténs resultat är höljt i dunkel för finansministern, mig och alla andra — t. o. m. för ledamöterna av kommittén. Skall man då låta denna ovisshet ha en så dominerande verkan på dagens fråga? Jag kan inte finna att detta är riktigt.

Begränsning av rätten till fri avskrivning å inventarier vid 1955 års inkomsttaxering m. m.

I sina direktiv för företagsbeskattningskommittén uttalade finansministern 1952, att man inte skulle eftersträva en skatteskärpning. Finansministern medger ju i propositionen, att denna förlängning innebär en skärpning, och ändå vill inte finansministern medverka till att skärpningen generellt bortfaller genom att man fritar inventarier som anskaffats 1952. Jag har inte kunnat få reda på skälen för den ståndpunkten, och jag vore tacksam om jag kunde få dem preciserade.

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Det var en liten sak som jag inte hann med att säga i min replik till utskottets ärade ordförande. Herr Adolv Olsson i Gävle framhöll att han var något tveksam om huruvida reservanterna tjänade företagen bäst genom det förslag som vi har framlagt. Ja, herr Adolv Olsson, jag står inte här som någon representant speciellt för företagen. Jag ser inte denna sak enbart ur företagarnas synpunkt utan från hela samhällets synpunkt. Jag hoppades att detta skulle ha framgått ur mitt första anförande, där jag framhöll hur konsolideringen av våra företag var till nytta icke minst då det gällde att pressa vår kostnadsnivå och stärka vår konkurrenskraft gentemot utlandet. Jag framhöll också att denna konsolidering hade stor betydelse för de anställda inom företagen. Man kan väl inte komma ifrån att den främsta fronten mot en arbetslöshet går ute bland företagen, och därför måste företagen vara beredda att ta upp kampen mot en eventuell arbetslöshet.

Herr finansministern framhöll, speciellt vänd till mig, att det inte talades om begränsning i den fria avskrivningsrätten då investeringsavgiften infördes. Nej, detta är alldeles riktigt, men herr finansministern vill väl inte bestrida att det i proposition nr 200 av år 1952 talas om investeringsavgift och lager-

värdering. Där framhålls att begränsningen i den fria avskrivningsrätten, investeringsavgiften och begränsningen av den fria lagervärderingen bordes ses i ett sammanhang och vara avsedda att gälla under samma tid. Jag vill också erinra herr finansministern om att vi ifrån högern, när förslaget om inskränkning i den fria avskrivningsrätten antogs, här i kammaren ganska starkt kritiserade finansministern för att han inte samtidigt med införandet av investeringsavgiften och begränsningen av den fria lagervärderingen även hade tagit upp problemet om avskrivningsrätten vid samma tillfälle. Allt borde ha setts i ett sammanhang. Vi ville inte vara med om detta plottrande med en sak då och en sak då. Vi ville ha en överblick över hela fältet på en gång. Besluten hade möjligen då blivit annorlunda.

Herr finansministern säger att vi kan lugna oss tills företagsbeskattningskommittén är färdig; den kanske inte stannar vid dessa 20 procent, utan det blir måhända någon uppmjukning. Ja, detta är möjligt, men när vi inte har någon förutfattad mening och inte vet hur företagsbeskattningskommitténs förslag kommer att se ut, måste vi behandla ärendet utifrån vad vi vet i dag, och det är därför som vi reservanter har intagit den ställning som vi här i dag har givit till känna.

Inledningsvis kritiserade herr finansministern oppositionen för att ordet »utfästelser» hade spelat en stor roll i debatten här. Ja, jag medger att ordet har spelat en stor roll i debatten, men också i proposition nr 17 intar ordet »utfästelser» en framträdande plats. Finansministern försöker nämligen där bortförklara att några utfästelser har gjorts av statsmakterna. Det är möjligt att inga direkta utfästelser har gjorts. Men, herr finansminister, hur skall man tolka det som sades i första kammaren den 24 maj 1952, då det var en mycket lång, intressant debatt emellan herr fi-

Begränsning av rätten till fri avskrivning å inventarier vid 1955 års inkomsttaxering m. m.

nansministern och herr Wehtje? Då hade av riksdagsprotokollet att döma herr Wehtje ironiserat över att dessa tillfälliga lagar, som vi fick då och då, hade benägenheten att snart bli permanenta. Mot detta invände då herr finansministern, att en företagsbeskattningskommitté skulle tillsättas, och tillade i samband därmed följande: »Då, herr Wehtje, kommer ju detta beslut att gälla en tillfällig lagstiftning, som icke behöver sträcka sig utöver de avsedda två åren, och då finns det ingen anledning att ironisera över frågan, huruvida detta blir en tillfällig lagstiftning eller icke. Allt talar för att det kommer att bli en rent tillfällig lagstiftning.» Ja, herr finansminister, detta har jag och många med mig tagit som en borgen för att i och med 1954 års taxering denna lag om begränsning i den fria avskrivningsrätten skulle vara en saga blott.

Till sist sade herr finansministern, att det nog kändes svårt för högern och för herr Nilsson i Svalöv, att de inte kunde vara »kungatrogn». Ja, herr finansminister, jag vill säga att det egentligen är mycket lätt att avstå från att vara »kungatrogen» när »kungen» är den gamle »republikanen» Per Edvin Sköld.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD:

Herr talman! Det sista yttrandet av herr Nilsson i Svalöv får väl närmast betecknas såsom en majestätsförbrytelse. Jag tror väl inte att riksdagen vill upphäva herr Nilssons immunitet, så det kanske inte blir någon påföljd, men nog var det ganska uppseendeväckande av en monarkist.

Sedan skulle jag vilja säga det som herr Nilsson citerade ur debatten mellan mig och herr Wehtje, det sade väl ingenting annat än att jag menade, att vi skulle ta detta såsom en tillfällig sak intill dess företagsbeskattningskomit-

téns betänkande kunde bli behandlat. Att jag den gången hade den optimistiska tron, att kommittén skulle bli färdig ett år tidigare än vad den blir, får väl ändå vara förlåtligt. Alla som är här församlade känner väl till att sådant kan hända, när det rör sig om kommittéer.

Vidare vill jag säga, att i proposition nr 200 anges det endast att inskränkningen i den fria avskrivningen fick såsom en nyttig följd, att den kompletterade investeringsavgiften och begränsningen i den fria lagervärderingen, men jag sade inte att det var för att komplettera dem som denna lagstiftning kom till.

Herr Kristensson har väl inte den meningen, att industrien i år särskilt intresserar sig för att bygga hus och att dess investeringsvilja så att säga är alldeles bestämt partiell? Jag menade med min hänvisning till den ökade lusten att bygga ingenting annat än att jag fann den vara ett tecken på den stigande lusten att göra investeringar, och herr Kristensson lär väl inte kunna bestrida att det är så.

Herr Kristensson kommer med så finurliga frågor. Om denna begränsning i den fria avskrivningsrätten inte varit införd, skulle jag då ha föreslagit den nu? Alldeles säkert inte, herr Kristensson. Men varför? Därför att då hade andra element ingått i den ekonomiska politiken, då hade det på ett tidigare stadium skett ett bedömande, som hade inneburit att man tillgripit andra metoder och lämnat denna utanför, och då hade det, herr Kristensson, varit fråga om huruvida vi skulle avskaffa någon annan åtgärd. Det är väl ganska naturligt.

Sedan efterfrågade herr Kristensson de verkliga skälen till att vi inte skall släppa 1952 års investeringar fria för avskrivning. Det är väl onödigt att tala om skattetryck när det gäller dessa tillfälliga anordningar. Det har hela tiden,

Begränsning av rätten till fri avskrivning å inventarier vid 1955 års inkomsttaxering m. m.

från min sida åtminstone, starkt understrukits, att det här inte är fråga om några fiskaliska åtgärder och att den synpunkten därför inte fått spela någon roll vid bedömningen. Men det är självklart, att om man på det sättet vill lägga en broms på investeringarna, skall man inte plötsligt säga att vi släpper 60 procent av avskrivningsvärdet fritt för avskrivning. Vad skulle vi då med åtgärden till? Det vore ju i högsta grad att förminska dess verkan.

Till sist beklagar jag att jag tog fel då jag sade »något tiotal miljoner» i stället för »några tiotal miljoner». Herr Kristensson i Osby! För mitt öra betyder något tiotal miljoner någonting mellan 10 och 20 miljoner kronor. Skulle jag kunna få ställa den frågan till herr Kristensson vad folkpartiet avser med några tiotal miljoner? Det skulle vara intressant att få erfara skillnaden.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern säger nu, att om inte 1952 års lagstiftning hade varit, hade han inte nu föreslagit något liknande. Jag skulle gärna vilja säga, att jag tar detta som ett bevis för att man inte nu kan åberopa så starka skäl från regeringens sida som 1952, skäl som vi från vår sida då underkände. Det är väl också tydligt att när det gäller konjunkturförhållandena har det skett en förändring, och det medges också av många remissinstanser, bl. a. TCO. Det är ju att märka att de remissinstanser som tillstyrkt med något undantag har gjort detta av den andra anledningen, av det sekundära skälet, nämligen detta att man bör avvakta utredningen. Beträffande det skälet skulle jag för det första vilja säga att företagen ofta vill ha en jämn utdelning, vilket medverkar till att begränsa avskrivningarna. För det andra får man väl räkna med att företagsbeskattningskommittén kommer fram till generösa-

re regler beträffande fri avskrivning än vad provisoriet innebär. Men då samlar man ju ändå, herr finansminister, ett ackumulerat avskrivningsunderlag till övergången. Man har ju ändå kvar det problemet i viss mån.

Jag skulle vilja säga — det är min sista replik i detta sammanhang — att det förefaller mig som om man införde denna inskränkning i den fria avskrivningsrätten av skäl som förlorat sin styrka. Skall man då av helt andra skäl förlänga den? Mot dessa skäl, som utskottets talesman såväl som finansministern här har framfört, måste man väga andra synpunkter. Det är synpunkter som bl. a. gäller näringslivets krav på konsolidering. Detta, anser jag, väger tyngre i vågskålen, ty det gäller att för näringslivet skapa motståndskraft mot sämre tider. Det är av vikt för de anställda, för företagen och för hela samhället.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av 1 § i Kungl. Maj:ts förevarande av utskottet tillstyrkta förordningsförslag dels ock på avslag å förslaget i denna del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 1 § i Kungl. Maj:ts förevarande av bevillningsutskottet i dess betänkande nr 11 tillstyrkta förordningsförslag, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit förordningsförslaget i denna del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropo-

Begränsning av rätten till fri avskrivning å inventarier vid 1955 års inkomsttaxering m. m.

sitionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herrar Kristensson i Osby och Nilsson i Svalöv begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 118 ja och 72 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt 1 § i förordningsförslaget.

2 § föredrogs; och anförde därvid:

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! I anslutning till vad som framförts under den förda debatten ber jag att få yrka bifall till reservationen nr 2 av herr Velander m. fl.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av 2 § i Kungl. Maj:ts förevarande av utskottet tillstyrkta förordningsförslag dels ock på godkännande av paragrafen i den lydelse, som föreslagits i den av herr Velander m. fl. avgivna, med II) betecknade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 2 § i Kungl. Maj:ts förevarande av bevillningsutskottet i dess betänkande nr 11 tillstyrkta förordningsförslag, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt paragrafen i den lydelse, som föreslagits i den av herr Velander m. fl. avgivna, med II) betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 117 ja och 72 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså godkänt 2 § i det av utskottet tillstyrkta förordningsförslaget.

Övriga delar av förordningsförslaget. Godkändes.

Utskottets hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

§ 12.

Föredrogs vart efter annat bankoutskottets utlåtande nr 4, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;

första lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 mars 1939 (nr 68) om statlig krigsförsäkring m. m.; och

andra lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag, m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

Interpellation ang. utvidgad rätt till statsbidrag till stödjebandage m. m.

§ 13.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 2, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, såvitt propositionen avser jordbruksärenden.

Punkterna 1—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

§ 14.

Interpellation ang. utvidgad rätt till statsbidrag till stödjebandage m. m.

Fru BOMAN (h) erhöi på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Statsbidrag till stödjebandage och proteser utgår för närvarande till vanförestalter och lasarett med ortopediska kliniker. Denna begränsning av antalet bidragsberättigade inrättningar medför i många fall långa och dyrbara resor för de sökande, och då statsbidrag utgår för dessa resor åsamkas också statsverket dryga utgifter. För Norrlands vidkommande innebär de nuvarande bestämmelserna att de vårdsökande tvingas resa till Härnösand, vilket kan innebära så långa resor att övernattning blir nödvändig. Detta medför irritation när möjlighet finns att på närmare håll erhålla ett stödjebandage.

En decentralisering av hithörande verksamhet med ett smidigare förfarande i fråga om statsbidragen skulle i flera avseenden underlätta de nuvarande olägenheterna för de vårdsökande. För att en sådan ordning ej skall medföra ett otillfredsställande behandlingsresultat synes det lämpligt att statsbidrag utgår endast i de fall, då vårdsökande remitterats av läkare till viss bandagearbetare eller bandagist. Även i fråga om invalidvagnar — s. k. rullstolar — torde i detta avseende ett smidigare förfarande vara angeläget.

En invalid, som inköpt en ej statsbidragsberättigad invalidvagn, har exempelvis för närvarande ingen möjlighet att erhålla statsbidrag vid inköp av nya hjul till sin rullstol av den anledningen att statsbidrag tidigare ej utgått.

Då det är angeläget att på allt sätt underlätta för dessa sjuka att för rimliga kostnader erhålla nödvändiga hjälpmedel torde det vara nödvändigt att utreda det här berörda spörsmålet. Såväl för de vårdsökande som för statsverket torde en decentralisering komma att medföra sänkta utgifter framför allt när det gäller resekostnaderna.

Med stöd av vad här anförts hemställes om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framställa följande fråga:

Har herr statsrådet för avsikt att vidtaga sådana åtgärder, att möjligheter skapas för vårdsökande att erhålla statsbidrag för erhållande av exempelvis stödkorsetter även i de fall, då de här för vänt sig till andra än nu statsbidragsberättigade anstalter och ortopediska kliniker?

Denna anhållan bordlades.

§ 15.

Upplästes följande till kammaren inkomna skrivelse:

Till riksdagens andra kammare.

På förekommen anledning anser jag mig icke längre böra vidhålla mitt yrkande i motionen II: 401 angående statens förvärv av fastigheten Onkel Adam nr 6 i Östersund. Jag får därför anhålla, att ifrågasvarande motion måtte återkallas.

Stockholm den 17 februari 1954.

Nils Jönsson
i Rosshol.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 16.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren:

nr 73, med förslag till lag angående ändrad lydelse av § 6 lagen den 30 maj 1873 (nr 31) om rikets mynt; och

nr 78, angående inrättandet av en veterinärklinik i Hälsingborg.

Dessa propositioner bordlades.

§ 17.

Anmäldes följande till herr talmannen under sammanträdet avlämnade motioner, nämligen:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 51, angående anslag till ytterligare aktieteckning i Norrbottens järnverk aktiebolag, m. m. motionen nr 516 av herr *Boija m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 60, med förslag till lag om yrkeskadeförsäkring m. m. motionerna:

nr 517 av fru *Nilsson m. fl.*;

nr 518 av fröken *Liljedahl m. fl.*; och nr 519 av herr *Königson m. fl.*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 67, med förslag till lag om rätt för kommun att uppdraga beslutanderätten i vissa frågor till sammanslutning av kommuner (kommunal delegationslag), m. m. motionen nr 520 av herr *Holmberg m. fl.*

Dessa motioner bordlades.

§ 18.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner; samt

från bevillningsutskottet:

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid 1955 års inkomsttaxering, m. m.

Vidare anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 58, till styrelsen för riksdagsbiblioteket angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning.

§ 19.

Herr talmannen meddelade, att herr Anderson i Sundsvall, som vid kammarens sammanträde den 3 februari med läkarintyg styrkt sig tills vidare vara hindrad att delta i riksdagsgöromålen, under gårdagen åter intagit sin plats i kammaren.

§ 20.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 18.22.

In fidem
Gunnar Britth.